

ρείτω, μηδὲ εἰ μετὰ τινας αὐτὸς τὸ ἠ) πρῶγμα μετέ-
 ρηται μηχανῆς ἔνεκεν ἠῃ) εἰς τὸ περιγράψαι τὸν νόμον·
 ἀλλὰ ἠ) ἐκβαλλέσθω ἠ) τῶν συνήγορων, προσέει καὶ τοῖς
 θησαυροῦς ἠ) δέκα λίτρας ἠ) καταβάλλων χρυσοῦ ἠ),
 καὶ βασιλικῆς περιώμενος ἀγανακτικῆσεως ἠ)· τοῦ παρα-
 λαβόντος ἠ) αὐτὸν δικαστοῦ ἐν εἰδήσει τοῦ συμπονεῖν
 ἔτέρω, βασιλικὴν ἀγανάκτησιν ὑπομένοντας. τοῖς αὐ-
 τοῖς δὲ ὑποκείσθω καὶ αὐτὸς ὁ ἄρχων ὁ τοῦτο ἀνυσχό-
 μενος γενέσθαι, καὶ εἰδῶς καὶ συγχωρήσεως ἀμνηστῆ-
 ναι ἄνευ βασιλικῆς προσταξέως.

ἄμα] Καλῶς τὸ ἄμα· μετὰ ταῦτα γὰρ, ἦτοι μετὰ τῆς
 συνεδρίας ὁφθαίον γίνεται.

γ'. Ὁρθῶς ἔχειν συνείδομεν τὸ μὴ συγχωρεῖν
 (καθάπερ καὶ ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως λέ-
 γει διάταξις, καὶ ἡ ἡμετέρα μέντοι) τοὺς παρέδρους
 τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τῶν ὑποθέσεων ἀκούειν, αἱ παρὰ
 τοῖς ἄρχουσιν, ἢ τοῖς διδομένοις ἐξ ἡμῶν δικασταῖς
 κινεῖτο. πολλῶ γὰρ ἂν καλλίον τε καὶ τελειώτερον ἠ)
 ἐπ' ἠ) αὐτοῖς τοῖς ἄρχουσι παρόντων ἐκείνων αἱ
 ὑποθέσεις κινεῖτο, δέουσι τε ἐφιστώσι τοῖς ὑπηρετου-
 μένοις καὶ τοῖς, ὡς εἰκόσ, παραγινόμενοις μιστροσι,
 καὶ ὅλως τοῦ πράγματος τὴν οἰκίαν ἔχοντος σεμνότητι,
 ἢ εἴπερ οἱ ἠ) χαμικδικασταὶ τὰ τοιαῦτα κρηνοῖεν, οὐδὲν
 τῶν παρέδρων τῆς ἐκείνων διεστῶτων τάξεως. ἀλλ'
 ἐπειδὴ αἱ σὺν ἡμῖν οἶσαι διηρεκῶς ἀρχαὶ ταῖς ἀσχολίαις
 τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἡμετέρων κελύσεων κατελιπη-
 μέναι ἠ) πρὸς ταύτην τὴν ἀνάγκην καταφέρονται, δεῖ
 σέμψωνόν τε καὶ ἀριούδιον τὸν νόμον ταῖς πράγμασι
 ποιήσασθαι.

Θεσπίζομεν τοίνυν ἠ), τὰς μὲν προκατάρξεις ἐκ
 τρόπου παντὸς παρ' αὐτοῖς γίνεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, εἴτε
 μείζους, εἴτε ἐλάττους εἶεν. ἀλλὰ καὶ ἐν μέσσις ταῖς
 δίκαις εἰσάγεσθαι πάλιν παρ' αὐτοῖς προσάπει γούν τὴν
 ὑπόθεσιν, ὥστε αὐτοῦ τὰ προηγουμένω μαθεῖν.
 ἐπειδὴ δὲ αὐτοτελεῖς ἀπόφασις ἐκφέρεσθαι μέλλοι, κατὰ
 μηδένα τρόπον τοιούτων τοὺς παρέδρους χωρὶς τῶν ἀρ-
 χόντων ἀκούειν, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης σεμνότη-
 τος, ἢν ἦδη διετάξαμεν, τῶν θεῶν προκειμένων λο-
 γίων, αὐτοῦ τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀκούειν τῶν ἡγωνισμέ-
 νων ἠ) ἀπάντων ἠ) ἐφεξῆς, καὶ κρίνειν τὰς ὑποθέσεις
 αὐτοῦ, καὶ δέχεσθαι τὰς ἐφέσεις τὰς κατ' αὐτῶν ἠ),
 εἴπερ τις ἐφεῖη ἠ), χωρὶς ἀπάσης ὑπερθέσεως ἠ), ἐνθα
 ὁ νόμος τοῦτο γίνεσθαι συγχωρεῖ. καὶ αὐτῶς τοὺς ἐφέ-
 τας ἐκ τρόπου παντὸς δι' ἐαυτῶν ἀροῦσθαι τῶν ὑπο-
 θέσεων, οὐδένος ἑτέρως πράττειν τοιούτων ἠ). ἀλλ'
 εἴ τι τοιοῦτο ἠ) γένοιτο, αὐτῶν μὲν τῶν ἀρχόντων ἀνὰ
 εἴκοσι χρυσίου λιτρῶν ἠ) ὑφορωμένων ἠ) ποινήν· τῶν
 δὲ παρέδρων, οἱ τοῦτο πράττειν ἐθάροσαν, εἰ μὲν
 συνήγοροι εἶεν, ἐκβαλλομένων τοῦ τῶν λογιωτάτων ῥη-
 τῶν κατιλόγων· εἰ δὲ οὐ συνήγοροι κατεστῶσιν ἠ),
 ἀλλ' ἄτεροι τινας, καὶ τῆς ζώνης, εἴ τινα ἔχοντες, ἀφαι-
 ρουμένων, καὶ δέκα λιτρῶν χρυσίου σωρηονίζομένων
 ποινή. οὐδὲ γὰρ δεῖ ἠ) τοὺς καὶ τὴν Ζήνωνος τοῦ τῆς
 εὐσεβοῦς λήξεως διαπιτύσαντας διάταξιν, καὶ τὴν πρόην
 τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν παροῦσαν οἶεσθαι, ὡς τῶ

gistratibus assideat, nec si cum machinatione quadam
 rem aggreditur legis circumscribendae causa: sed ad-
 vocatorum numero eximatur et praeterea thesauris decem
 auri libras solvat, indignationem quoque principis
 subiturus: iudice, qui sciens eum alteri assidere,
 assessorem eum sibi adhibuit, Imperatoris indignationem
 subituro. Eidem poenae subiiciatur etiam ipse
 magistratus, qui hoc fieri passus fuerit, qui que scierit
 et delinqui concesserit citra Imperatoriam iussio-
 nem.

uno eodemque tempore] Recte uno eodemque
 tempore: postea enim vel post depositum assessoris
 officium fieri potest.

III. Recte se habere putavimus, si non conces-
 serimus (sicut et Zenonis piae memoriae dicit consti-
 tutio et nostra insuper) ut assessores magistratum
 ipsi causas audiant, quae apud magistratus aut de-
 legatos a nobis iudices disceptari debent: multo enim
 melius et perfectius apud ipsos magistratus praesen-
 tibus illis causae tractabuntur, terrore imminente mi-
 nistrantibus et testibus forte praesentibus, et omnino
 re suam gravitatem habente, quam si pedanei iudices
 talia diiudicent, a quorum ordine assessores nihil di-
 stant. Sed quia magistratus, qui nobiscum continuo
 sunt, rebus iussionibusque nostris expediendis occu-
 pati ad hanc feruntur necessitatem, legem conve-
 nientem rebusque congruam ferre necessarium est.

Nov. 60.
 cap. 2.

Sancimus igitur, ut litium quidem contestatio-
 nes omnibus modis apud ipsos magistratus fiant, sive
 maiores, sive minores sint. Sed et mediis in litibus
 rursus semel causa apud ipsos introducatur, ut quae
 antea disceptata sunt cognoscant. Quum vero defi-
 nitiva sententia ferenda erit, nullo modo assessores
 sine magistratibus causas audire audeant; sed cum
 debita veneratione, uti iam statuimus, propositis
 sanctis eloquiis, ipsi magistratus omnia, quae discep-
 tata sunt, deinceps audiant, et ipsi causas diiudi-
 cent, et appellationes ab iis, si quis appellaverit,
 sine omni mora recipiant, ubi lex id fieri permittit.
 Rursus et appellationum iudices omni modo per se
 ipsos causas audiant et nemo aliter agere audeat. Sed
 si quid eiusmodi fiat, ipsi magistratus viginti libra-
 rum auri poenam metuent: assessores autem, qui hoc
 facere conati sunt, si quidem advocati sint, matricula
 disertissimorum advocatorum eximentur: sin autem
 advocati non erunt, sed alii quidam, et cingulo,
 quod forte habent, spoliabuntur, et decem auri libra-
 rum poena plectentur. Neque enim eos, qui Zenonis
 piae memoriae et priorem nostram et praesentem con-
 stitutionem contemserint, existimare oportet, simu-
 latione poenas hac constitutione statutas se evasuros;
 curae enim erit gloriosissimo pro tempore Comiti re-
 rum nostrarum privatarum, ut huic rei debita impen-

h) τὸ addit Cod. Coisl. quod apud Fabr. et in Syn. deest. *ll)* ἔνεκεν abundare videtur. *z)* ἀλλὰ Fabr. Sed Cod. Coisl. ἀλλ'. Sic et Syn. *k)* Cod. Coisl. προσέει addit, quod deest apud Fabr. et hoc loco merito omittitur, quum statim sequatur. *l)* Syn. ταῖς λογισταῖσι. *m)* δέκα in Syn. deest, quae habet λίτραν. *n)* Sic Fabr. Cod. Coisl. χρυσίου. Syn. ut Fabr. *o)* Syn. κινήσεως. Haec Syn. *p)* Sic Fabr. Cod. Coisl. προσλαβόντος. *q)* εἰ addit Cod. Coisl. quod apud Fabr. deest. *r)* ὑπ' αὐτοῖς Cod. Coisl. Sed Fabr. ἐπ' αὐτοῖς. *s)* οἱ Fabr. Deest in Cod. Coisl. *t)* Sic Fabr. Cod. Coisl. κατηλημμέναι. *u)* τοίνυν Syn. omittit. *v)* Sic recte Cod. Coisl. et Syn. Fabr. ἡγωνισμένων. *w)* ἀπάντων deest in Syn. *x)* τὰς κατ' αὐτῶν deest in Cod. Coisl. et Syn. Habet Fabr. *y)* Sic Fabr. Cod. Coisl. εἴπερ τις ἐφεῖη, τις ἐφεῖη. Syn. εἴπερ τις ἐφεῖη. *z)* Syn. ὑποθέσεως. Leuncl. ad marg. ἐπερθέσεως. *a)* Haec Syn. inde a Θεσπίζομεν, existimare oportet, simulatione poenas hac constitutione statutas se evasuros; curae enim erit gloriosissimo pro tempore Comiti rerum nostrarum privatarum, ut huic rei debita impen-

παραιοποιήσασθαι ^ε) τὰς ταύτης ^β) διαφεύζονται ποινάς. μελήσει γὰρ τῷ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων ἡμῶν ἰδιοκτητῶν, τούτου τοῦ πράγματος τὴν προσήκουσαν ^ι) τίθεσθαι πρόνοιαν· καὶ ἀπειτεῖν τὰς ποινάς, καὶ εἰσάγειν τοὺς ταμείους ^κ), ὅταν τι ^λ) τοιοῦτο πλημμεληθεῖ· γινώσκοντι καὶ αὐτῷ, ὡς οἰχοφεν τὸ δημόσιον ἀποπληρώσει, μὴ τούτου τιθέμενος τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ψηφίζόμεθα, οἷς αἱ περὶ τὸ δημόσιον καὶ περὶ τὰς ἡμετέρας κελύσεις ἀσχολία τὴν τοῦ μὴ δι' ἑαυτῶν ἀκροῦσθαι τὸ πᾶν διδοῦσαι συγγνώμην. τοὺς δὲ γε ἄλλους ἅπαντας δικαστάς, ὅσοι μηδεμίαν μὲν ἀρχὴν ἔχοντες ^μ), δικῶν δὲ ἐκ κελύσεων ἡμετέρων ἀκροῦμενοι, εἰ ^ν) ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἢ ἐν ἑτέρῳ τοιοῦτῷ τι πράττειν, καὶ τοὺς ἐν τάξει παρόδρων συνακροσόμενους αὐτοῖς ^ο), εἰ σφοδρῶτερος μέτιμεν ποινῆς, εἰ μὴ διὰ πάσης ἐφεξῆς τῆς δίκης αὐτοὶ μετὰ τῶν οἰκείων παρόδρων ἀκροῦσονται τῆς ὑποθέσεως. καὶ ἀξιωματικῶν γὰρ ἔπιπῶσιν αὐτοῖς ἀπειλοῦμεν, καὶ ποινὴν ἀνὰ εἰσοσι λιτροῦν χροσίον καὶ τοῖς αὐτῶν παρόδροισι τὸ ^π) αὐτῆς ἐξελαύνεσθαι τῆς πόλεως, ἐν ἣ ταῦτα πράττειν, καὶ πρὸς γε καὶ αὐτῆς οἰκείας ἐκπίπτειν ἐπιτιμίας ^ρ).

τὰς μὲν προκατάξεις] Προκατάξεις ἐστὶν ἡ διήγησις τῆς ὑποθέσεως, οὐχ ἡ ἐκδοσις τῆς ἀγωγῆς, οὐδὲ ὑπόμνησις, οὐδὲ ἡ μορομερῆς ἐντυχία.

εἴτε ἐλάττους εἴεν] Ὅσα ἐκ τούτου, ὅτι τοὺς ἀρχοντας τοὺς ὑπὲρ ἄνω τῶν θείων δικαστῶν ὄντας, ἦτοι τῶν τοῦ ἵπποδρόμου κριτῶν, πάλιν καὶ αὐτοὺς εἰς δύο διαμετρεῖ, εἰς μείζονας τε καὶ ἐλάττους. ἀρχοντας δὲ νοεῖ τοὺς ἔχοντας δικαιοδοσίαν. ζῆται τίτ. ε'. κεφ. ιβ'.

ὁ νόμος — συγχωρεῖ] Τί γὰρ ὅτι κατὰ κοινομακίαν τις κατεδικάσθη, ἦτοι κατὰ ἀπειθείαν; κοινομαξ γὰρ λέγεται ὁ ἀπειθείης καὶ ἀναίσχυντος. φησὶ γὰρ τὸ λέ. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ θ'. βιβ'. ὁ κατὰ προπέτειαν ἀπολιμπανόμενος καὶ καταδικασθεὶς οὐ δύναται ἐκκαλεῖσθαι. τὸ αὐτὸ φησὶν ἡ πα'. νεαρά, ἦτοι τὸ ε'. κεφ. τοῦ παρόντος τίτ.

δι' ἑαυτῶν] Σημειώσαι, ὅτι ἐφέται αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ἀκροῦσται τῆς ἐφέσεως, καὶ οὐχὶ πρὸς ἑτέρους παραπέμπονται τὰς ἐκκλητευομένης δικίας.

κόμητι τῶν θείων ἡμῶν ἰδιοκτητῶν] Τρεῖς ἦσαν τὸ πάλαιον αἱ τὸ βασιλεὺς περιουσία, λαργιτώνες, πριβάται, καὶ πατριμονάται.

Nov. 82. δ'. Τοὺς μὲν οὖν δικαστὰς μετὰ τοὺς ἡμετέρους cap. 2. ἀρχοντας τούτους εἶναι βουλόμεθα ^ρ). οἷς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τούτοις τὰς ὑποθέσεις κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῶν παραδώσομεν. καὶ εἴτις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων παρέμπειν βούλοιστο δίκας, τούτοις δὴ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὄρισμένοις παρ' ἡμῶν δικασταῖς ταύτας παραδώσει· καὶ ἑτέρῳ παντελῶς οὐδενί, πλὴν εἰ μὴ τοῖς παρόδροισι τοῖς ἐαυτοῦ παραδοίῃ τὰς κατὰ μέρος ἐξετάσεις, αὐτὸς τὴν ἑτέρῳ τῶν πάντων κρίσιν ἐξοίσων.

Nov. 82. ε'. Καθεδούνται δὲ οἱ δικασταὶ διηγεῖσθαι ἐπὶ τῆς cap. 3. βασιλικῆς ^ε) στοῦς, ἐν οἷς καὶ νῦν οἰκίσκοις δικάζουσιν, ὄρθροισί τε εὐθὺς καὶ εἰς διελθὴν ὄψιαν. καὶ ἀκροῦσονται ^ι) τῶν δικῶν, οὐ μόνον τῶν μετὰ τὸν νόμον τούτον κινήθησάντων παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἀρχικὸν ἐκινήθησαν σχῆμα, νῦν δὲ παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς μετενεχθῆναι προσετέθησαν.

g) τῷ παραιοποιήσασθαι recte Cod. Coisl. Fabr. τὸ παραιοποι. quod nullum praebet sensum. h) ταύτης Cod. Coisl. Fabr. ταύτας. Sed ταύτης praeferrri debet, referendum ad διάταξιν. i) τὴν προσήκουσαν Fabr. Deest in Cod. Coisl. k) Sic Fabr. Cod. Coisl. τοῖς ταμείοις. Librarius scribere haud dubie voluit ταμείους. l) Sic Fabr. Cod. Coisl. ὅτ' ἄν τι. m) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἀρχοντας. n) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἢ pro εἰ. Sed εἰ praeferrendum videtur. o) Sic Fabr. Cod. Coisl. αὐτῶν. p) Sic Fabr. Sed Cod. Coisl. τῷ. Melius est τοῦ. q) Hoc verbo finit Fabr. Sed Cod. Coisl. addit Θεοπέζουμεν. r) Sic Fabr. Sed Cod. Coisl. haec habet: τοὺς ἄλλους δικαστὰς τοὺς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τοιοῦτους καὶ οὕτως εἶναι βουλόμεθα. s) Sic Fabr. Cod. Coisl. βασιλεὺς. t) Cod. Coisl. addit τε, quod deest apud Fabr.

datur providentia: et poenas exigat, si quid eiusmodi commissum fuerit, et acratio inferat: scituro, se de facultatibus suis fisco satisfacturum, si in haec rem debitam providentiam non adhibuerit.

Sed haec quidem de his magistratibus decernimus, quibus occupationes circa rem publicam et circa nostras iussiones susceptae non permittunt, ut per se ipsos omnem causam audiant. Omnes autem reliquos iudices, qui magistratu quidem nullo funguntur, ex nostris autem iussionibus causas audiunt, si in hac felicissima urbe vel in aliis tale quid fecerint, eosque, qui assessorum officio functi causas cum illis audiunt, gravioribus adhuc persequimur poenis, nisi per totam deinceps litem ipsi cum assessoribus suis causam audiant. Nam et dignitatum amissionem iis minamur et poenam viginti librarum auri; et assessoribus eorum denunciamus, eos illa civitate, in qua haec admiserint, pellendos, et praeterea existimationis suae iacturam facturos esse.

litium contestationes] Litis contestatio est narratio negotii, non editio actionis, neque conventio, neque simplex postulatio.

sive minores sint] Nota ex hoc loco, magistratus, qui supra divinos iudices sive iudices Hippodromi sunt, rursus dividi in maiores et minores. Magistratus autem intellige eos, qui iurisdictionem habent. Quae tit. 6. cap. 12.

lex — permittit] Quid enim, si quis per contumaciam sive inobedientiam condemnatus sit? Contumax enim dicitur inobediens et impudens. Ait enim cap. 35. tit. 1. lib. 9. Qui per contumaciam defuit et condemnatus est, appellare non potest. Idem ait Novella 81. sive cap. 5. huius tit.

per se ipsos] Nota iudices appellationum per se ipsos appellationem audire, neque ad alios causas appellatione devolutas transmittere.

Comiti rerum nostrarum privatarum] Tres olim erant Imperatoris substantiae, largitiones, privatae et patrimoniales.

IV. Iudices igitur post magistratus nostros hos esse volumus: quibus et nos ipsi causas, prout nobis visum fuerit, delegabimus. Et si quis magistratum nostrorum causas delegare voluerit, his dictis et a nobis statutis iudicibus delegabit; et nulli alii omnino, nisi forte assessoribus suis cognitiones pro parte delegabit, ipse de tota re sententiam laturus.

V. Sedebunt autem iudices in porticu regia, in secretis, in quibus et nunc iudicant, statim a tempore matutino ad seram usque vesperam: et causas audient non solum post hanc legem apud eos movendas, sed etiam alias, quae apud alios secundum veterem morem motae, nunc vero a nobis ad ipsos transferri iussae sunt.

κατὰ τὸ ἀρχικὸν — σχῆμα] Τὸ ἀρχικὸν σχῆμα εἰ θέλει μαθεῖν, ἀναγνώθι τὸ πρῶτον κεφ. περὶ τὰ μέσα, ἐνθα φησὶ τὸ ἐν σχήματι παρασημειώσεως.

ζ'. Ἐκείνου φυλαττομένου, ὡς εἴπερ ἐρέσοιμοι παρὰ τῶν δικαστῶν ἢ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν γίνονται δίκαι, αὐταί, εἰ ^{u)} μὲν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν παραπεμφθεῖεν, κατὰ τὸ ποσόν, ἢ εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἐξετασθήσονται, ἢ ἐτέροις κατὰ τὸ ἔθος τῶν θείων συνελύσεων παραπεμφθήσονται. εἰ μὲντοι τινὲς τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων δίκας αὐτοῖς παραπέμπωσιν, ἐπ' αὐτοῖς τοὺς παραδόντας αὐτοῖς τὰς ἀκούσεις ἢ ἔφεσις ἤξει. ἐξ ἐκείνων δὲ αὐθις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὰ τοιαῦτα κριθήσονται.

ζ. v) Ἀκούονται δὲ πάντες τῆς μὲν δίκης οὐσης μέχρι τριακοσίων νομισμάτων ^{w)}, ἐν σχήματι παρασημειώσεως ^{x)}. οὕτω γὰρ θᾶπτον αἱ δίκαι κριθήσονται, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς διαγνώσεσι κήλων, καὶ τῆς τοῦ χρόνου τριβῆς τὸ δικαζόμενον ἕσαν ἀπαλλαγίσει. πρόδηλον δὲ ὡς εἰ καὶ ^{y)} κατὰ παρασημειώσιν ἀκούονται τῶν δικῶν, ἀλλὰ δώσουσιν ὅρον ἐν γραμμασίαν ^{z)} τὸν τῆν αὐτῶν δηλοῦντα γνώμην, τῶν ἐπὶ τούτοις ἐφέσεων οὐδενὶ παντελῶς ἀρηρημένων. πλὴν εἰ μὴ τρισάκις ^{a)} ἐκκαλέσασθαι τις βουληθεῖη, ἢ κατὰ προπέτειαν ἀπολειφθεῖη. τοῖς γὰρ τοιούτοις καὶ ὁ τῶν ἐφέσεων ἀρηρηταί ^{b)} λόγος.

τρισακίς ἐκκαλέσασθαι βουληθεῖη] Θεοδωροῦ. Τρίτον τις οὐ δύναται ἐκκαλέσθαι, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ζ. βιβλ. τοῦ κώδικος tit. ο. διατ. α'.

κατὰ προπέτειαν ἀπολειφθεῖη] Ὁ κοιντοῦμαξ οὐκ ἐκκαλεῖται. ἀναγνώθι βιβλ. γ'. τοῦ κώδικος tit. α'. διατ. ιγ'. καὶ βιβλ. ζ'. tit. ξε'. διατ. α'.

η'. Τὰς δὲ ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἐκ τῶν δαιτητῶν ἐφέσεις εἰς τοὺς δικαστὰς οὐ περαιτέρω μηνῶν δύο ^{c)} ἔχειν προθεσίαν ἐν τῷ δρόμῳ κυρίων βουλόμεθα. μεθ' οὗς ἀνάγκη τὰς κυρίας τοῦ ἑαυτῶν ^{d)} ἀρξασθαι δρόμον, τῆς καλουμένης παρὰ τῶν νόμων ἀνακαινίσεως χώραν ἐπὶ τούτων οὐδεμίαν ἐχούσης.

οὐ περαιτέρω μηνῶν δύο] Ἀναγνώθι βιβλ. ζ'. τοῦ κώδικος tit. εγ'. διατ. β. καὶ ε'. καὶ βιβλ. γ'. τοῦ κώδικος tit. α'. διατ. ιη'.

ἐν τῷ δρόμῳ τῶν κυρίων] Περὶ κυρίων ζῆτει βιβλ. θ'. tit. α'. κεφ. ρκγ'. καὶ νεαρίων ρκδ. καὶ θέματα αὐτῆς. Ὁ ἐπιδιδούς ἐκκλητὸν ἐξ μηνῶν ἔχει προθεσίαν. ἐπεσῶν δὲ τούτου ἔχει ἡμέρας λ. καὶ πάλιν ἐπεσῶν ἔχει ἄλλας ἡμέρας λ. καὶ τούτων ἐπεσῶν ἔχει ἄλλας λ. τούτων δὲ πᾶσιν ἐπιτίττον προσέρχεται καὶ αἰτεῖ ἑσπερατίονα ἢτοι ἀναρέωσιν, ἢν ἐνταῦθα καλεῖ ἀνακαινίωσιν, εἰσὺ τριῶν μηνῶν. καὶ δοθείσης αὐτῷ πάλιν ταύτης τῆς ἑσπερατίονος λαμβάνει τρεῖς μῆνας, οὐκ ἔξ.

τῆς ἀνακαινίσεως] Βιβλ. ζ'. τοῦ κώδικος διατ. β. καὶ ε'. τοῦ εγ'. tit.

θ'. Οὐδενὸς θαρροῦντος ἐκβαίνειν τὰ ἐπὶ ταῖς σνηθείαις ^{e)} ἢ ταῖς δικαστικαῖς δαπάναις παρ' ἡμῶν

secundum veterem morem] Veterem morem si cognoscere velis, lege hoc caput circa medium, ubi dicit more adnotationis.

VI. Illo custodiendo, ut, si a iudicibus aut viris ^{Nov. 82.} gloriosissimis appellatum fuerit, si quidem causa a ^{cap. 4.} nobis ipsis fuerit delegata, appellatio pro quantitate litis aut in coetu gloriosissimorum nostrorum magistratum examinetur, aut aliis secundum morem sacerarum consultationum delegetur. Si tamen nonnulli ex gloriosissimis magistratibus nostris causas eis delegaverint, ad eos, qui causas audiendas ipsis tradiderunt, appellatio perveniet. Ab illis autem denuo secundum praedictum modum talia decidentur.

VII. Omnes autem causam usque ad trecentos ^{Nov. 82.} solidos per adnotationem audient: sic enim celerius ^{cap. 5.} causae diiudicabuntur, et omnes litigatores cognitionum ambagibus et temporis protractione liberabuntur. Certum autem est, eos, licet per adnotationem causas audierint, sententiam tamen ex scripto dicturos, appellationibus ab his nulli penitus denegatis, nisi forte quis tertio provocare voluerit vel per contumaciam abfuerit: talibus enim et appellandi licentia denegatur.

tertio provocare voluerit] Theodori. Tertio appellare nemo potest, ut didicisti lib. 7. Codicis tit. 70. const. 1.

per contumaciam abfuerit] Contumax non appellat. Lege lib. 3. Codicis tit. 1. const. 13. et lib. 7. tit. 61. const. 1.

VIII. Appellationes autem a iudicibus pedaneis in ^{Nov. 82.} hac magna urbe ad iudices non ultra duorum men- ^{cap. 6.} sium spatium in cursu fatalium habere volumus; post quos necesse est, ut dies fatales currere incipiant, reparatione legibus sic dicta locum in his non habitura.

non ultra duorum mensium spatium] Lege libr. 7. Codicis tit. 63. const. 2. et 5. et lib. 3. Codicis tit. 1. const. 18.

in cursu fatalium] De diebus fatalibus quaere lib. 9. tit. 1. cap. 123. et Novellam 124. et themata eiu. Is, qui appellationem interponit, sex mensium spatium habet: quibus elapsis habet triginta dies; hisque denuo elapsis alios habet triginta dies; et his elapsis habet alios triginta dies. Quibus omnibus elapsis prodit et petit reparationem sive renovationem, quam hic vocat ἀνακαινίωσιν, intra tres menses: et data ei rursus hac reparatione, tres menses accipit, non sex.

reparatione] Lib. 7. Codicis, const. 2. et 5. tit. 63.

IX. Nemine ausuro, modum sportularum vel im- ^{Nov. 82.} pensarum iudicialium a nobis definitum excedere, sed ^{cap. 7.}

a) εἰ Fabr. Sed Cod. Coisl. ἢ pro εἰ. v) Totum cap. 7. habet Theod. qui dicit esse capitis 5. h. t. partem. w) Sic Fabr. Cod. Coisl. δίκας μέχρι τ'. νομισμ. οὐσης. Theod. οὐσης νομισμ. x) Quid sit ἐν σχήματι παρασημειώσεως, explicat Cuiac. in Exposit. Nov. LXXXII. Ita explicant Graeci: τουτίστι μὴ γίνεσθαι σημειώματα πλατυκά ἐπὶ ταῖς διὰ μέσον διαγνώσεσι καὶ ἀπογεγραμμένας ἔχοντα πᾶσας τὰς τῶν μερῶν δικαιολογίας, id est, non fieri notas amplas de cognitionibus, quibus descriptae omnes partium defensionibus continentur. Et alii: παρασημειώσεως, τουτίστι τὰ κυριώτερα τῶν λαλουμένων περιλαμβάνουσα καὶ γράφουσα ταῦτα ὡς ἐν συνόψει καὶ δι' ὀλίγων. Adnotatio, id est, quae praecipua eorum, quae dicta sunt, comprehendit et quasi in epitomen praedigit et breviter scribit. Ἐν σχήματι παρασημειώσεως per adnotationem ergo est, hoc modo, ut iudices tantummodo praecipua litis capita adnotent, et magis sine scriptis, quam scriptura interveniente procedant. Παρασημειώσεως legitur et apud Harmenop. I. 3. 10. cf. Du Fresne Glossar. med. et inf. graecit. s. h. v. y) καὶ apud Theod. deest. z) Theod. γραμμασί. a) Sic Fabr. Cod. Coisl. τρισάκις. b) Theod. ἀπειρήται. c) Sic Fabr. Cod. Coisl. δύο μηνῶν. d) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἑαυτοῦ. e) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐπὶ τῆς σνηθείας.

διατεταγμένα. ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς ^{η)} ἐμμενόντων καὶ εἰλαβουμένων τὴν ποινὴν, ἣν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἡ θεία ἡμῶν διάταξις ὥρισεν ^{θ)}).

Nov. 82. ¹ *cap. 7. §. 1.* **ι.** Τῶν τὰς δίκας παρασκευάζοντων οὕτως ὄντων, ἔσον κατὰ τὸ τῆς στρατείας σχῆμα ὡς μέχρι νῦν ὠρίσθησαν ^{η)}, ἐκάστου μέντοι ^{ι)} δικαστοῦ δύο μὲν τοῖς ὑπογράφουσι χωρισμένον, δύο δὲ τοῖς τὰς δίκας παρασκευάζουσι τε καὶ ἐπιγίγουσιν, οὐ δυναμένων τῶν αὐτῶν πολλοῖς ἢ δύο γοῦν ὅλως ὑπηρετεῖσθαι δικασταῖς. τούτους δὲ παντοίως πιστούς τε καὶ δεδοκιμασμένους εἶναι, ὥστε μηδὲν παρ' αὐτῶν ἁμαρτάνεσθαι, μήτε προδίδουσθαι, μήτε κακοργεῖσθαι· ἀλλὰ κινδύνῳ τῶν τάξεων ἢ σχολῶν ἢ σκηνῶν τῶν παρεχόντων αὐτοῖς τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιλογίην τε ἅμα καὶ ὑπονομίαν εἶναι. καὶ ^{κ)} καὶ εἴ τι παρ' αὐτῶν πιασθεῖη, πρὸς τοῖς ἀφορισαντας αὐτοὺς φέρεσθαι τὸν ἐκείθεν κίνδυνον. οἵπερ πᾶσαν ζημίαν παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν γινομένην τοῖς παρ' ἐκείνων βλαβεῖσι θεραπεύουσιν ^{λ)}. ἀνάγκην ἔχοντων καὶ τῶν προσφθόνων ἀρχόντων εἰ προσελευσθεῖεν, παρασκευάζει πάντως τοῖς ἐκ τῶν οἰκείων τάξεων ἢ σχολῶν ἢ σκηνῶν προβαλλομένοις τοὺς ὑπονομοῦντας τὴν ἐντεῦθεν τῷ βλαβέντι θεραπεύειν ζημίαν. εἰ δὲ ^{μ)} ὁ δικαστὴς ἀσθμαίνεται τι πονήρημα παρὰ τινος τῶν ὑπονομοῦντων γινόμενον, ἀπελάσει μὲν τῆς ἀφοράσεως τῆς ἑαυτοῦ ^{ν)} τοὺς οὐ μετὰ χρησιμῆς δόξης τῷ πράγματι χωρισμένους, ἑτέροισι δὲ ἐγκαταστήσει, γνώμῃ καὶ προβολῇ τῶν, οἷς ταῦτα, καθάπερ εἰπόντες ^{ο)} ἐφθήμεν, κινδυνεύεται ^{ρ)}.

Nov. 82. ¹ *cap. 8.* **ια.** Εἰ δὲ τις ἢ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων ^{η)} ἢ τῶν ἐλλογιμοτάτων ἡμῶν δικαστῶν παύσοιτο τοῦ δικάζειν κατὰ τὴν αἰτίαν, ἀπὸ ἄλλως ἑτέρος αὐτοῦ διαδίδεται τὴν ἀρχαίαν, πλην εἰ μὴ τοῦτο ἡμεῖς ἐγκρίνοντες ἑτέρον παραδοίμεν ^{ι)} τὴν αὐτ' αὐτοῦ τῶν δικῶν ἐξέτασιν.

Nov. 82. ¹ *cap. 9.* **ιβ.** Ὅπως δ' ἂν μὴ ὁ περὶ ταῦτα πόνος ἄμισθος τοῖς ἡμετέροις γένηται διαιτηταῖς, Θεσπίζομεν αὐτοῖς ἐν ἐκάστῃ παρ' αὐτοῖς λεγομένη δίκῃ, καὶ εἰ θεοῖθεν παραπειμφθεῖη, ἀπὸ δύο μὲν χοροῦσι παρ' ἐκατέρου μέρους ἐν τῇ προκαταρξεί λαμβάνειν· ἀπὸ δύο δὲ ἐν τῷ πέρατι τῆς υποθέσεως, καὶ περαιτέρω τούτων μηδὲν (τοῦτο ὅπερ καὶ οἱ παρ' ἡμῶν διορίσαντο), ἀλλὰ τούτοις ἀρκεῖσθαι καὶ μόνοις ^{σ)}. δηλαδὴ τῶν προνομίων τῶν ἐπ' ἐλαττώσει ^{τ)} τῶν διαπραγματιῶν τισὶν ὑπαρχόντων ἁπασιν ἀρχαίαν κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ^{υ)} φυλαττομένων. ταῦτα μὲν ^{φ)} φραμεν ἐπὶ τῶν δικῶν τῶν ὑπερβαίνουσῶν ποσότητι τῶν ^{ζ)} χρυσῶν ὄ. ^{ς)}. εἰ γὰρ μέχρι τούτου τὸ μέτρον ^{η)} εἴη τῶν δικῶν, οὐδὲν αὐτοῖς δικαστικῶν ἔνεκεν ἀπαιτεῖσθαι βουλόμεθα. ἐκ γὰρ οὕτως ἐλαττίστης ποσότητος ὁ τὴν οἰονοῦν ἐξαιρέσειν ποιούμενος μερίστω μέρει τῆς δίκης τὸν οὕτω καταπονημένον ἐλαττοῖ. Καὶ οὐ μέχρι τούτων ἰστέμεθα μόνων ^{θ)}, ἀλλὰ καὶ οἰκόθεν αὐτοῖς ^{ι)} φιλοτιμοῦμεθα. βουλόμεθα γὰρ ἕκαστον τῶν τοιοῦτων διαιτητῶν ἔτους ἐκίστον παρὰ τῆς τραπεζῆς τῆς σῆς ὑπεροχῆς ^{β)} κομίζεσθαι ^{κ)} δύο λίτρας χρυσίου, καὶ ταύταις ἀρκεῖσθαι

f) αὐτοῖς Cod. Coisl. Quod melius est, quam αὐταῖς, quod habet Fabr. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. ὥρισε. h) Initium hui. cap. inde a τῶν — ὠρίσθησαν habet Cod. Coisl. Deest ap. Fabr. i) μέντοι Cod. Coisl. Deest ap. Fabr. k) καὶ Fabr. Deest in Cod. Coisl. l) Sic Fabr. Cod. Coisl. συνενέγκαιεν. m) Inde ab εἰ δὲ ὁ δικαστὴς habet Theod. hoc caput usque ad finem et dicit esse partem capitis 6. h. t. n) ἑαυτοῦ Cod. Coisl. et Theod. Fabr. αὐτοῦ. o) εἰπόντες deest apud Theod. p) Sic Fabr. Cod. Coisl. et Theod. κινδυνεύεται. Ita et in textu graeco Novellae. Hombertgkuis recte, meo quidem iudicio, praefert κινδυνεύεται. q) ἀρχόντων Fabr. Deest in Cod. Coisl. r) Cod. Coisl. hic inserit θεοῖθεν, quod deest apud Fabr. s) μόνοις Fabr. Cod. Coisl. μόνοις. Praefendum μόνοις. t) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. ἐπ' ἐλαττώσει. u) κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν habet Cod. Coisl. omittit Fabr. v) μὲν Fabr. Cod. Coisl. δέ. w) τῶν Fabr. Cod. Coisl. omittit. x) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἑαυτῶν. y) τὸ μέτρον habet Fabr. Deest in Cod. Coisl. z) μόνων Fabr. μόνον Cod. Coisl. a) αὐτοῖς Fabr. Cod. Coisl. αὐτοῦς. b) Verba ἑτέροις — ὑπεροχῆς habet Cod. Coisl. Desunt apud Fabr. c) κομίζεσθαι Cod. Coisl. Fabr. προκομίζεσθαι.

omnes hunc modum servant et poenam metuant, quam in talibus sacra nostra constitutio definiuit.

X. Si vero, qui causas praeparant, ita sint comparati, uti secundum militiae formam hactenus statutum est. Singuli tamen iudices duobus exceptoriibus utantur, et duobus, qui causas praeparant et accelerant, qui pluribus quam duobus omnino iudicibus ministerium praebere nequeant. Hi autem per omnia fideles et probatae vitae sint, ut nihil ab ipsis delinquatur aut prodatur aut maligne fiat: sed periculo cohortium vel scholarum vel scriniorum, quae eos deligunt, electio eorum et ministerium sit: et si quid ab iis peccatum fuerit, periculum exinde ad eos, qui illos constituerunt, pertineat, qui omne damnatum culpa ipsorum ortum laesis ab illis resarcient. Necessitas et competentibus magistratibus, si aditi fuerint, incumbat, omni modo curandi, ut ii, qui ex suis cohortibus vel scholis vel scriniis apparitores delegerunt, damnatum exinde ortum laeso resarciant. Quodsi iudex maleficium quoddam ab aliquo ex ministris suis commissum esse comperit, conspectu suo eos, qui male munere functi sunt, arcebit, et alios subrogabit, iudicio et electione eorum, ad quorum periculum haec, uti antea diximus, pertinent.

XI. Si quis autem aut gloriosissimorum magistratum aut eloquentissimorum nostrorum iudicium indicare quacunq; de causa desinat, non aliter cogitationem eius alius suscipiet, quam si nos hoc decernentes alii causarum examinationem loco eius tradiderimus.

XII. Ne autem circa haec iudices nostri laborem sine remuneratione sustineant, sancimus, ut in unaquaque causa apud ipsos tractata, tametsi a nobis delegata sit, ab utraque parte binos solidos in litis contestatione accipiant, et binos in fine negotii et praeter ea nihil (id quod etiam Principes ante nos definiuerunt), sed his quidem solis contenti sint: privilegii scilicet, quae ad minuendas expensas nonnullis competunt, omnibus integris in suo statu conservandis. Haec quidem statuimus in litibus, quae centum solidorum quantitatem excedunt. Nam si lis haec quantitatem non superet, nihil ab iis sportularum nomine exigi volumus: nam qui ex tam exigua quantitate quicquid exemerit, maxima litis parte hominem tam inopem privat. Neque intra haec solum consistimus, sed etiam de nostris iis largimur. Volumus enim, ut singuli tales iudices singulis annis a mensa (elsitudinis tuae duas auri libras accipiant et his solis contenti sint: et incorrupti sint et omne aurum contemnant. Propterea enim fiscum overare malimus, ut quisque eorum tam nostra largitate, quam

καὶ μόναις, ἀδωροτάτους τε εἶναι, καὶ χρυσίου παντός ἑπεροφρονεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ εἰλόμεθα ^{α)} τὸ δημόσιον ἐλαττώσαι, ἵνα καὶ αὐτῶν ἕκαστος ἀροζούμενος τῇ τε παρ' ἡμῶν δόσει, τοῖς τε ἀνὰ τέσσαροις ^{β)} χρυσοῖς, καθάρατος τῷ θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ φυλάξῃ τὸς χεῖρας, ἐνθρυμούμενος, οἷα περὶ τούτων τοῖς ἐμ- προσθεν νομοθέταις διηγορευται.

γ'. Τὸ δὲ χοῖναι καὶ τὸν τῶν δαπανημάτων λό- γον τοῖς δικαστῶν πάντως ἐξετάζειν ^{δ)} (ἐπειδὴ τοῦτο καλῶς καὶ ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς κήξεως ἐπέταξε ψήφος, ἡμεῖς τε οὐκ ἀπηξιώσαμεν μέρος καὶ αὐτὸ τῶν ἡμετέρων ποιήσασθαι ^{ε)} διατηρώσεων), μενέτω καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος φυλαττόμενον· ἐκείνου μόνου προστιθεμένου ^{ς)} καὶ φυλαττόμενον, τοῦ εἴπερ ὄρον ἐπιγράφοι περὶ τῶν δαπανημάτων ὁ δικαστὴς τῷ περικηρῶτι, δηλαδὴ μετὰ τῆς φαινομένης αὐτῷ ὀρθῶς ἔχειν ποσότητος (ἢν δὴ ταξάτορα ^{ι)} καλοῦσιν οἱ νό- μοι), εἴτα ἐκείνος ἐπορόσαιο ^{κ)}, μὴ ἔχειν ἄδειαν τὸν δικαστὴν ἐλαττοῦν ^{λ)} τῶν ὁμοιοσμένων ^{μ)} καταδικάζειν, μηδὲ φαίνεσθαι φιλανθρωπότερον τοῦ ταῦτα νόμον ^{ν)} διατάκοντος. εἰ μέντοι συνίδοι ^{ξ)} μὴ δεῖν μηδέτερον ^{ο)} τῶν μερῶν τῶν δαπανημάτων λόγῳ ^{π)} ὑποδείναι, διὰ τὸ τῆς ὑποθέσεως ^{ρ)} ποικίλον, αὐτὸ τοῦτο διορίζεσθαι ψήφῳ. πάντων τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ ταῖς ἐγέσει, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς παραιτήσεσι, καὶ τῶν περὶ τοῦ μὴ προχείως καὶ οὐκ ἀνάγκη γίνεσθαι τὰς προκατάξεις, ἀλλ' ἔχειν τὴν τῶν δ' ἡμερῶν προθεσίαν, καὶ εἴτι ἄλλο δικαστικὸν ὄρωσμεν, πάντως ἐπὶ τῆς οὐκείας μερότων ^{ς)} ἰσχύος.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ ^{τ)} πολλὰ τινας ἡμῖν γίνονται προσ- ελεύσεις, αἰρομένων τινῶν δικαστῶν παντοίως ἀνεπι- στήμονας καὶ ἀπειροῦς νόμων ^{υ)}, καὶ ἐπὶ προθυμίας ^{φ)} ὁμνύουσιν ἐμμένειν τοῖς δικασταῖς, οἷς οὐκ ἂν τις οὐδ' οἰοῖται πιστεύσειεν, εἴτα ἀναλείθουσιν ἕως καὶ τοὺς δικαστὰς τὸν τοιοῦτον δῆθεν αἰτοῖς ὄρον παρέχειν, ἄνδρας οὐδὲ ὅ, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ δίκαιον, οὔτε τὴν αὐ- τοῦ τήρησιν ἐπισταμένους. καὶ ἐικότως βλαβέντες αἰ- τοῦσιν ^{ω)} ἐξετασθῆναι τὴν ὑπόθεσιν, ἐπιλαθόμενοι τῶν ὄρων, ὧν ὡμοσαν, τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἐπιστροφῆς ἄξιον ἐνομισθῆ.

Καὶ ἐπειδὴ περὶ ἔγνωμεν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων πεί- ρας, σφαιερὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο, θεσπιζόμενον τοῦ λοι- ποῦ μὴδεῖν γίνεσθαι παντελῶς αἰρετὸν δικαστῆρα ^{α)} καὶ μετὰ τῆς ἐξ ὄρον ἀσφαλείας δικάζεσθαι· ἵνα μὴ ἐν- ταῦθεν εἰς ἐπιπορῶν ἀνοήσιον ἐμπιπτοσιν οἱ ἀνθρώποι, διὰ τὴν τῶν δικαστῶν ἀμαθίαν ἐπιπορῶν ἀναγκαιζόμε- νοι. ἀλλὰ πάντως οἱ ^{β)} τὸν δικαστὴν ἢ τοὺς δικαστὰς αἰροῦμενοι, μετὰ ποιητῆς αὐτοῖς ἐπιλεγέσθωσαν, ὁπό- σης ἂν τὰ μέρη πρὸς ἄλληλα συμβαῖεν, καὶ ἀνάγκην ἐξέλωσαν, ἢ ἐμμένειν τῇ κρίσει, ἢ εἴπερ ταύτην ^{γ)} ἀνα- ψηλαφῆσαι βουλευθῆειεν, πρότερον δοῦναι τὸ πρόστιμον, οὕτω τε ἄδειαν ἔχειν ἀναχωρεῖν τῶν κεκριμένων, καὶ ἐφ' ἕτερον χωρεῖν δικαστήριον. τῶν ἡμετέρων ἀροζόν- των, εἰ γὰρ προσελευσθῆεν, ἐκβιβαζόντων τὰ πρόστιμα, καὶ τοῖς ταῦτα προσταγθεῖσι λαβεῖν ὑποκαταστήναι

quaternis aureis contentus Deo simul et nobis et legi puras manus conservet, reputans, quae a prioribus legum latoribus de his constituta sunt.

XIII. Ut autem omnino iudices et expensarum *Nov. 82. cap. 10.* rationem habeant (quia et hoc bene Zenonis piee memoriae constitutio decrevit, et nos ipsi hoc ipsum partem nostrarum sanctionum facere non dedignati sumus), maneat et nunc in eadem forma custodiendum: illo solo addito observandoque, ut si iudex victori iusiurandum de expensis deferat, usque ad quantitatem scilicet, quae iusta ei videbitur (quam leges taxationem vocant), deinde ille iuraverit, ne iudici liceat, in minorem quantitatem, quam iuratum est, condemnare, neque mitior appareat, quam lex, quae ista statuit. Si tamen propter causae ambiguitatem neutram partem expensarum praestationi subiiciendam esse duxerit, hoc ipsum sententia definiat: reliquis omnibus, quae de appellationibus, sicut antea diximus, et de iudicum recusationibus, et de litium contestationibus non praeproperare et coacte faciendis, sed viginti dierum spatio concludendis, vel si quid aliud ad iudicia spectans definierimus, in sua firmitate mansuris.

XIV. Quia vero multae supplicationes ad nos de *Nov. 82. cap. 11.* latae sunt quorundam, qui iudices omnino imperitos et legum ignaros eligunt, et promte iurant, se in sententia eorum iudicum acquiescere, quibus ne rem quidem minimam quis commiserit, deinde suadent fortasse etiam iudicibus, ut et ipsis tale iusiurandum praestent, hominibus, qui neque, quid ius sit, neque iudiciorum usum callent: et merito damno affecti, sacramentorum, quae praestiterunt, oblitii, causam denuo examinari postulant: ea res animadversione digna nobis visa est.

Et quia rerum experimentis id periculosum esse cognovimus, sancimus, ne quis omnino in posterum iudex compromissarius fiat et cum cautione dati iusiurandi litiget: ne exinde inviti in periculum delabantur homines, per iudicum imperitiam peierare compulsi. Sed qui iudicem aut iudices elegerint, hi omnino cum poenali stipulatione eos eligant, quantumque inter partes convenerit, et vel arbitrio stare compellantur, vel si arbitrium retractare voluerint, antea poenam praestent: et ita facultatem habeant, ab arbitrio recedendi et ad aliud iudicium procedendi: magistratibus nostris, siquidem interpellati fuerint, poenas exacturis daturisque operam, ut his, quibus hae praestari debent, eae restituantur: scituris his, qui iudices eligunt, quod si hoc non

α) recte Fabr. εἰλόμεθα. Cod. Coisl. εἰλόμεθα. β) Sic Fabr. Cod. Coisl. τέσσαροι. γ) ἐξετάζειν Fabr. Cod. Coisl. κατεξετάζειν. δ) Fabr. ποιήσασθαι. Cod. Coisl. ποιῆσαι. ε) Sic Fabr. Cod. Coisl. προσεπιτιθεμένου. ζ) Sic Fabr. Cod. Coisl. ταξάτορα. η) Fabr. ἐπορόσαιο. Cod. Coisl. ἐπορόσοιτο. Utrumque falsum. Legendum ἐπορόσαιο. θ) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐλέττονα. ι) Sic recte Cod. Coisl. Fabr. ὁμοιοσμένων. κ) Sic Fabr. Cod. Coisl. τοῦ νόμον τοῦ ταῦτα. λ) Sic Fabr. Cod. Coisl. οἱ νόμοι. μ) Sic Fabr. Cod. Coisl. οἱ νόμοι. ν) Sic Fabr. Cod. Coisl. μηδὲτερον. ο) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. τὸν τῶν δαπ. λόγον. π) Cod. Coisl. ἕως addit, quod deest apud Fabr. ρ) Sic recte Cod. Coisl. Fabr. μέροτων. σ) δὲ Cod. Coisl. Deest apud Fabr. τ) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἀνεπιστήμονας καὶ νόμων καὶ πείρας, i. e. legum ususque forensis ignaros. Sic πείρα explicatur bene a Cuiacio Obs. XXIII, 40. Sic quoque extat liber a Romano conscriptus saepius in scholiis Basilicorum laudatus et in iis excerptus qui inscribitur πείρα Ρωμαίου, i. e. Praxis Romani. υ) προθυμίας Cod. Coisl. Quod melius est, quam ὑπόπροθυμίας, quod habet Fabr. φ) Sic Fabr. Cod. Coisl. αἰτοῖς. ψ) Sic Fabr. Cod. Coisl. verba transponit δικαστῆρα αἰρετόν. χ) οἱ apud Fabr. deest. Habet Cod. Coisl. ζ) ταύτην add. Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

παρασχεαζόντων· εἰδόντων τῶν^{a)} τοὺς δικαστὰς αἰρου-
μένων^{b)}, ὡς εἰ μὴ τοῦτο πράξαιεν, μηδὲ ἐπερωτήσουσι
ποιῆν, ἀλλ' οἰηθῶσιν ἀρκεῖν αὐτοῖς τὴν ἐκ τῶν ὄρκων
ἀσφάλειαν, εἴτα οἱ δικασταὶ οἱ οὕτως αἰρεθέντες βλάψου-
σιν αὐτούς, εἰ μὲν ἐξεπίτηδες^{c)}, τῷ δεσπότῃ θεῶ τὴν
ποιῆν τῆς ἐπιπορείας ὑπέξουσιν· εἰ δὲ ἐξ ἀμαθίας τοῦτο
ὑποσταῖεν, οὐδὲν παρὰ τοὺς ὄρκους αὐτοῖς ἔσται
πλέον· οὔτε γὰρ ἐπιπορείαν παρὰ τινος γίνεσθαι βουλό-
μεθα, οὔτε ἀνθὶς τοὺς δικαζομένους ζημίαν ὑφίστα-
σθαι μεγάλην διὰ τὴν τῶν δικαστῶν ἀμαθίαν παρὰ
τὴν τῶν ὄρκων εὐλάβειαν συγχωροῦμεν. πάντων τῶν ἐμ-
προσθεν νενομοθετημένων, εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας νομοθε-
σίας, εἴτε καὶ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν διαγωνιζομένων δικα-
στῶν ἢ ἐπὶ τοῖς αἰρετοῖς, χωρὶς μέντοι τῆς περὶ τῶν
ὄρκων ἀνάγκης, μενόντων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχῆρος, καὶ
οὐδὲν ἐκ τούτου ἡμῶν τοῦ νόμου καινίζομένων.

οὐδὲν παρὰ τοὺς ὄρκους] Τουτέστιν, ὁ τὸν ὄρκον
δεξάμενος οὐδὲν ἄλλο ὠφελεῖται ἢ ἐκέδησε πλέον εἰ μὴ τοῦτο
μόνον, ὅτι τὸν ὄρκον ἐδέξατο. ἢ γὰρ ὑπόθεσις πάλιν ἀρχή-
θεν κινεῖται.

ἢ ἐπὶ τοῖς αἰρετοῖς] Δύο εἰδῶν εἶδη τῶν διαγωνιζο-
μένων, ὡς βιβ. β. tit. α. κεφ. σα. καὶ τοῖς μὲν ἐμμένειν
ἀναγκάζομεθα, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως δοκιμάσουσιν, ὡς
ἐπὶ τῶν αἰρετῶν δικαστῶν· τοῖς δὲ οὐ πάντως, ἀλλ' ὅταν ὡς
ἀπὸ ἀγαθῶς δοκιμάσουσιν· ὡς ὅτε συμφωνηθῇ ἐν τῇ μισθώ-
σει, δοκιμάσει Πέτρον γενέσθαι τὸ ἔργον. Καὶ σημειώσεται,
ὅτι ἄλλος αἰρετός, ἄλλος κομπρομισσάριος. τὴν δὲ διαφορὰν
διδάξει σε ὁ Ἰνδιξ τοῦ α. κεφ. τοῦ β. tit. τούτου βιβ. Ζῆτει
καὶ βιβ. β. καὶ λθ'. tit. κεφ. κ'. αἰρετός μὲν λέγεται, ὅταν
μὴ ἀπειρηθῇ ἢ ποιῆ. κομπρομισσάριος δὲ, ὅταν συμφωνηθῇ,
καθὼς φησὶν ἐν ἀρχῇ ἢ τοῦ β. tit. κεφαλ. α. ἡγήθεισα πα-
ραγραφῆ.

Nov. 82. **cap. 12.** **ιε'.** Τοὺς μέντοιγε ἡμετέρους ἄρχοντας πᾶσι τρό-
ποις δέχεσθαι τὰς ἐκκλητίους θεοπίζομεν· καὶ μηδενὶ
παρορησίαν εἶναι παντελῶς τοῦτο διωθεῖσθαι, πλην
μόνον τοῦ θρόνον τῆς σῆς ὑπεροχῆς· ὧ^{d)} τοῦτο ἄνω-
θεν ἢ βασιλεία περικλιμαῖται, τὴν τῆς ἀναψηλαφήσεως
ἀντεισάγουσα βοήθειαν.

τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς] Πρὸς ἔπαρχον
πρωτοφύλον τοῦτο ἐξεφωνηθῆ Ἰωάννη καλουμένον^{e)}· κατὰ γὰρ
ἔπαρχον πρωτοφύλον οὐκ ἔξεστιν ἐκαλεῖσθαι. ἀπὸ δὲ ἐκκλη-
του προσερχεσθαι δεῖ βασιλεῖα, καὶ αἰτεῖν τὴν ἀναψηλαφήσιν.

τῆς ἀναψηλαφήσεως] Διαφορὰ τῆς ἐκκλητίου καὶ
ἀναψηλαφήσεως, ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἐκκλητίου, εἰ γένηται ἐντός
τῶν ἡμερῶν, μένει ἐπὶ τῆς πρώτης ἀνηρημένης τῆς πράγμα-
τα καταστάσεως. ἐπὶ δὲ τῆς ἀναψηλαφήσεως γίνεται πρότερον
ἐπιβεβαιώσις καὶ παραδόσις πρὸς τὸ ἀντιδικῶν μέρος, ὡς εἰ
μὴ οὕτω δόξει τὰ κεκοιμένα, ἐκ τῆς ἀναψηλαφήσεως ἀναστρέ-
φουσθαι πάλιν, ἀφ' οὗ ἀφρηθήσων. γίνωσκε δὲ, ὅτι ὁ ἔπαρ-
χος τῶν πρωτοφύλων οὐκ ἐκκλητεύεται, ἀλλ' ἀναψηλαφᾶται μόν-
ον παρ' αὐτῶν, χωρὶς μέντοι βασιλικῆς, ὡς εἴρηται, προς-
τάξεως.

Nov. 82. **cap. 13.** **ις'.** Πᾶς δὲ δικαστὴς, εἴτε ἄρχων^{f)}, εἴτε ἄλλως
δικάζων, τηρεῖτω τοὺς νόμους, καὶ κατὰ τούτους φε-
ρέτω τὰς ψήφους. καὶ κἂν εἰ συμβαίῃ κέλευσιν ἡμετέ-
ραν ἐν μέσῳ, κἂν εἰ θεῖος τύπος, κἂν εἰ πραγματικὸς
εἴη φοιτήσας τύπος λέγων^{g)}, τοιῶσδε χοῖναι τὴν δι-
κην τεμεῖν, ἀσολουθεῖτω τῷ νόμῳ. ἡμεῖς γὰρ ἐκεῖνο
βουλόμεθα κρατεῖν, ὅπερ οἱ ἡμέτεροι βούλονται νόμοι.
εἰ γὰρ ἐκκλητὸς ἢ δικὴ γένηται, ὁ μὲν δικαστὴς δεχέ-
σθαι πάντως τὴν ἐπιθεδομένην ἔρξαι, οὐδ' ὅτιον
παντελῶς προφασίζόμενος, ἐφ' ὧν ὅλιως ἔξεστιν ἐκα-

fecerint, neque poenam stipulati fuerint, sed puta-
verint, iurisiurandi securitatem sibi sufficere, de-
inde iudices sic electi damno eos affecerint, si qui-
dem ex industria, eos domino Deo periurii poenam
luituros: si vero per imprudentiam hoc passi fuerint,
nihil praeter iusiurandum illis supererit. Neque enim
periurium ab aliquo committi volumus, neque rursus
concedimus, ut ultra iurisiurandi religionem litigato-
res per iudicum imperitiam magnum damnum patian-
tur: omnibus, quae vel veteribus legibus vel a nobis
de compromissariis iudicibus vel arbitris prius sancita
sunt, citra tamen iurisiurandi necessitatem, in suo
robore manentibus et in nulla re hac nostra consti-
tutione innovandis.

nihil praeter iusiurandum] Hoc est, qui ius-
iurandum suscepit, nullum aliud commodum aut lucrum
consequitur, quam hoc solum, quod iusiurandum susce-
pit: nam causa rursus ab initio tractatur.

vel arbitris] Duo sunt arbitratorum genera, ut
lib. 12. tit. 1. cap. 71. Et quorundam quidem senten-
tiae stare cogimur, sive aequa, sive iniqua sit, ut in
arbitris electis; quorundam autem non omnimodo, sed
cum ut vir bonus arbitrati fuerint: veluti si in loca-
tione convenerit, ut arbitratu Petri opus fieret. Et nota
alium esse arbitrum, alium compromissarium. Discrimen
autem te docebit Index cap. 1. tit. 2. huius libri. Quae
et libr. 2. et 39. tit. cap. 25. Arbitrator dicitur, cum poena
non petitur; compromissarius autem, cum poenalis sti-
pulatione adiicitur, ut dicit adnotatio ad cap. 1. tit. 2.
initio.

XV. Sancimus tamen, ut omnibus modis magi-
stratus nostri appellationes suscipiant: et ut nulli
omnino potestas sit, eas reiiciendi, excepta sola sede
Celsitudinis tuae, cui id iam pridem Imperatoria ma-
iestas concessit, in eius locum retractationis auxilium
subrogans.

sede Celsitudinis tuae] Ad Praefectum Prae-
torio Iohannem hoc pronunciatum est: nam a Praefecto
Praetorio appellare non licet. Appellationis loco autem
Principem adire oportet et retractationem postulare.

retractationis] Inter appellationem et retracta-
tionem hoc interest, quod, si appellatio intra decem
dies interposita sit, res in priore statu suspensio man-
ent. In retractatione autem prius executio sententiae
fit et traditio diversae parti, ea conditione, ut, si sen-
tentia infirmata fuerit, per retractationem res denuo
redeant ad eum, cui ablatae sunt. Scias autem, a Prae-
fecto Praetorio non appellari, sed causam tantum apud
eum retractari, citra iussionem tamen Principis, ut dic-
tum est.

XVI. Omnis autem iudex, sive magistratus sit,
sive aliter iudicandi munere fungatur, leges observet
et secundum eas iudicet. Et quamvis in media lite
iussio nostra, aut sacra aut pragmatica forma impe-
trata sit, quae dicat, hoc modo litem decidendam
esse, legem tamen sequatur. Nos enim id solum ob-
tinere volumus, quod leges nostrae volunt. Nam si
appellatum fuerit, iudex omnino appellationem obta-
tam suscipiat, cessante quolibet praetextu, in quibus
provocare licet. Appellationis vero auxilium omnibus

a) τῶν Cod. Coisl. Deest apud Fabr. b) Cod. Coisl. τοὺς δικαστὰς αἰρουμένους. Fabr. τοὺς αἰρουμ. δικ. c) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐπίτηδες. Utrumque perinde est. d) Sic Fabr. Cod. Coisl. ὧτινι. e) Sic emendavi pro Ἰωάννη καλουμένον, quod Fabrot. in editione habet. f) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἀρχὴν ἔχων. g) In Cod. Coisl. verba inde ab ἐν μέσῳ usque ad φοιτήσας λέγων, quae in versu sunt, evanuerunt. In margine enim erant addita, quae legi vix possunt: ἐν μέσῳ, κἂν εἰ θεῖος τύπος, κἂν εἰ πραγματικὸς. Fabr. habet, quae in textu reposita sunt.

λεῖσθαι. ἢ δὲ ἐκ^{h)} τῶν ἐκκλητῶν βοήθεια πᾶσι προ-
καίσθω, δι' ἧς ἔξεσι τῷ βλαβέντι καὶ μέμψασθαι καὶ
τυχεῖν ἐπανορθώσεως ἢ παρὰ τῶν ἐφετῶν ἢ παρ' ἡμῶν
αὐτῶν, εἴπερ εἰς ἡμᾶς ἢ ψήφος ἐπενεχθεῖ^{l)}.

κέλευσιν ἡμετέραν] Ζήτει βιβ. θ'. tit. β'. κεφ. ἡ'.
καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ. θεμάτισον γὰρ, ὅτι ὁ δικαστὴς ἀνη-
γεργε τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ ὠφελοῦμενος ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς προε-
κόμισε ταύτην. εἴτε δὲ οὕτως γενικῶ ὀνόματι, τὴν ἡμετέ-
ραν. εἴτα διαίρει αὐτοὺς κ) εἰς θεῶν τύπον καὶ εἰς πραγμα-
τικὸν τύπον.

ἔξεστιν ἐκκαλεῖσθαι] Πολλὰς γὰρ οὐκ ἔξεστιν
ἐκκαλεῖσθαι.

ιζ'. Θεσπίζομεν, ὥστε δίνας ἐξεταζομένης, εἴτε
ἐπὶ χρηματικαῖς, ἢ ἐγκληματικαῖς, ἢ ἐτέραις οἰκισού^{l)}
ἀναφομέναις αἰτίαις παρὰ δικασταῖς, εἴτε ἐνταῦθα,
εἴτε ἐν ἐπαρχίαις, μῆτε πραγματικὸν τύπον μῆτε ἐτέρον
ἀντιγραφῆν, μῆτε ἡμῶν τινα ἔγγραφον ἢ ἄγρα-
φον κέλευσιν, ἢ καταθέσιν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει
παρὰ τῶν περιβλέπειων ἡμῶν ἑφερενδωτῶν^{m)}, ἢ ἐτέ-
ρου τινὸς διατυποῦσαν αὐτοῖςⁿ⁾, ὅπως δεῖο τὴν ἀρχαί-
σαν ἐξετάξωιν ἢ κρίνωιν ὑπόθεσιν, καταφανῆ γίνεσθαι^{o)}
τοῖς διαλύουσιν ἢ καταφανῆ γινομένην κρατεῖν, ἀλλὰ
κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν νόμους τὰς δίνας ἐξετάξωι
τε καὶ τέμνεσθαι. τὸ γὰρ ἐπὶ τῇ τῶν νόμων κρινόμενον
ἔξουσίαι, οὐκ ἂν δεηθεῖν τινὸς ἔξωθεν διατυπώσεως.

οἰκισοῦν ἀναφομέναις αἰτίαις] Οἰκιστὴς ἐξ-
εταζομένης, ὡς ἢ περὶ δόλου καὶ ἢ περὶ ὕβρεως. καὶ ἢ
μὲν περὶ δόλου ἐντός διετίας κλείεται^{p)} ἢ δὲ περὶ ὕβρεως ἐν-
τός ἐνιαυτοῦ. καὶ μέτους καισα ἐξεταζομένης. ὅτι οὐκ
ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ποιῆν ταύτης τάττεται, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δι-
καστοῦ^{q)} καὶ ἢ τοῦ ἀφελικῶς ἀποκατάστασις, ὡς βιβλ. ι.
tit. δ'.

πραγματικὸν τύπον] Ζήτει ιζ', κεφ. τοῦ ε'. tit. καὶ
κεφ. ιθ'. τοῦ ε'. tit. τοῦ β'. βιβ. καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ^{r)} ἐξέ-
νω γὰρ κρατεῖ, ὅταν κρίνει ὁ βασιλεὺς μεταξὺ δύο τῶν, νόμον
μὴ εὐνοσκομένου τῇ ὑποθέσει προσάσεως. ἐνταῦθα διαφέρει
ὁ πραγματικὸς τύπος τῶν ἄλλων βασιλικῶν προστάσεων, ὅτι αἱ
μὲν ἄλλαι προστάσεις ἡμῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων
ἐκφοροῦνται δέξιν^{s)}· οἱ δὲ πραγματικὸι τύποι πρὸς σωμάτων
ἢ σύστημα, ἢ πόλιν, ἢ ἐπαρχίαν.

κατάθεσιν] Λιὰ πιττακίον τοῦ ἑφερενδωτοῦ.

Κατάθεσις ἐστίν, ὅταν βασιλεὺς ἀγραφῶς διορίσῃται, ὁ δὲ ἑ-
φερενδωτὸς ταῦτα ἠρώσῃ ἐν οἰκίᾳ ἐπιστολῇ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως
ἀγραφοῦς ἠθέητα ἐπιστέλλῃ τῷ δικαστῇ. ἑφερενδωτοὶ εἰσὶν
οἱ τὰς βασιλικαῖς ὑπηρετουντες γραφαῖς, καὶ τὰς δέξεις τῷ
βασιλεῖ ἀναφέροντες. ὁμοίως καὶ ὁ κοιμιστῶ ἐπὶ τὰς βασιλι-
κὰς γραφαῖς ὑπηρετεῖ τὸ παλαιόν.

διατυποῦσαν αὐτοῖς] Τὸ μὲν παρὸν κεφάλαιον
περὶ φάκτου φησὶ μὴ δεῖν ἐρωτᾶσθαι τὸν βασιλεῖα, ὁποῖαν
δεῖ τὴν ἀποφασὴν ποιεῖσθαι. οὕτω γὰρ νοητὸν τοῦτο. τὸ
δὲ β'. θεμία κεφ. β'. τοῦ α'. tit. τοῦ θ'. βιβ. ἐπιτρέπει ἀνα-
γερεῖν τὸν ἀρχοντα τῷ βασιλεῖ, τὴν τοῦ νόμου ἀμφιβολίαν
νοητῶν. τὰς γὰρ ἐπὶ τοῖς νόμοις ἀμφιβολίας παρὰ τοῦ βασι-
λέως δεῖν ἐπιμενεσθῆναι φησὶν ὁ νόμος. καὶ οὐ μόνον τοὺς
δικαστὰς τῶν βασιλέα δεῖ ἐρωτᾶν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τοὺς ἀρχον-
τας, ὡς φησὶ τὸ οθ'. κεφ. τοῦ tit. τοῦτου βιβλίου, οὕτω λέ-
γον^{t)} περὶ νόμου, οὐ μὴρ περὶ φάκτου. καὶ κεφ. ιγ'. καὶ
ὡς βιβ. β'. tit. ἐσχατῶ, κεφ. κγ'.

ιη'. Κελεύομεν, μηδένα τῶν δικαστῶν καθ' οἶον-
δῆποτε τρόπον ἢ χρόνον ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῖς προτιθε-
μέναις δίκαις μινύειν πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληρότητα,
ἀλλ' ἐξετάξωιν τελείως τὸ πρῶγμα, καὶ ὅπερ αὐτοῖς δι-
καιὸν καὶ νόμιμον φανείη, κρίνωιν. καὶ εἰ μὲν τὰ μέση

pateat, per quam laeso conqueri et emendationem
consequi licet, vel a iudicibus, qui de appellatione
cognoscunt, vel a nobis ipsis, si ad nos sententia
referatur.

iussio nostra] Quaere lib. 9. tit. 2. cap. 8. nec
tibi contrarium videatur. Finge enim, iudicem ad prin-
cipem retulisse, eum vero, qui commodum ex rescri-
pto percipit, hoc protulisse. Dixit autem generali no-
mine, nostra. Deinde eam dividit in sacram et pragma-
ticam formam.

provocare licet] Saepe enim appellare non
licet.

XVII. Sancimus, ne, dum lis apud iudices exa-
minatur, sive in pecuniariis, sive criminalibus, sive
aliis quibuscunque emergentibus causis, sive hic, sive in
provinciis, vel pragmatica forma, vel aliud rescriptum,
vel sacra aliqua nostra vel scripta vel non scripta
iussio aut depositio in hac regia urbe a spectabilibus
referendariis nostris vel alio quodam, praescribens iis,
quemadmodum litem inchoatam examinare aut iudicare
oporteat, iudicibus insinuetur, aut insinuata vim ha-
beat. Sed secundum generales leges nostras lites
examinentur ac decidentur. Nam quod auctoritate
legum dirimitur, id aliqua extrinsecus praescriptione
non eget.

Nov. 113.
cap. 1.

quibuscunque emergentibus causis] Veluti
in extraordinariis, ut in actione de dolo et iniuriarum.
Et de dolo quidem actio biennio finitur: iniuriarum
vero anno. Etiam actio quod metus causa extraordi-
naria, quia poena eius non lege, sed a iudice constitui-
tur: et restitutio minoris, ut lib. 10. tit. 4.

pragmatica forma] Quaere cap. 17. tit. 6. et
cap. 19. tit. 5. nec tibi huic adversarij videatur: illud
enim obtinet, quum princeps inter duo iudicij deficiente
lege, secundum quam negotium dirimatur. Pragmatica
sanctio hic differt a reliquis principalibus iussionibus,
quod reliquae quidem iussiones ad speciales preces cuius-
dam super privato negotio proferuntur: pragmaticae
autem sanctiones ad corpus vel collegium, vel civitatem,
vel provinciam mittuntur.

depositio] Per pittacium referendarii.

Depositio est, cum princeps sive scripto quaedam
definierit, referendarius autem epistola sua, quae prin-
ceps sine scripto definierit, specialiter comprehensa iu-
dici insinuaverit. Referendarii sunt, qui scripturis prin-
cipis ministerium exhibent et preces oblatas ad prin-
cipem referunt. Similiter et quaestor olim scripturis prin-
cipalibus vacabat.

praescribens iis] Hoc caput dicit, de facto
Principem consuli non oportere, qualem sententiam ferri
oporteat: sic enim hoc intelligendum est. Secundum
autem thema cap. 1. tit. 1. lib. 9. permittit magistratui,
ut ad principem referat, quod de dubia scilicet legum
interpretatione intelligendum est. Ambiguitates enim ex
legibus emergentes a principe decidi oportere lex ait.
Et non solum iudices principem consulere debent, sed
interdum etiam magistratus, ut ait cap. 79. tit. huius
libri, quod ita ait: de iure, non etiam de facto. Et
Novella 13. et ut lib. 2. tit. ult. cap. 23.

XVIII. Praecipimus, ne quis iudicium quocunque
modo aut tempore in litibus apud ipsos institutis se-
renitatem nostram consulat, sed negotium accurate
examinet, et quod iustum ei et legibus consentaneum
videbitur, iudicet. Et si quidem partes sententiae

Nov. 125.
cap. 1.

h) Ex Fabr. Deest in Cod. Coisl. i) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐνεχθεῖν. k) Malle αὐτὰς propter praecedens κλεισθαι. l) Sic legendum. Fabr. οἰκισοῦν. Cod. Coisl. οἰκισοῦν. m) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἡμετέραν. n) αὐτοῖς Cod. Coisl. Fabr. ut in textu. Sed in Cod. Coisl. syllaba finalis οὐς in loco raso posita est, in quo tamen αὐρ, nec οὐς fuisse videtur. o) Sic Fabr. Cod. Coisl. γινέσθαι.

ἐφηνόχησθαι^{ρ)} τοῖς κεκοιμένοις, τὴν ψῆφον καὶ ἐκβί-
 βασμῶν παραδίδοσθαι, κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν.
 εἰ δὲ τις νομίσοι ἐκ τῆς ἀντοτελοῦς ψῆφου ἑαυτὸν βε-
 βλάφθαι, ἐκκλητῶν κεχορηγηθῆναι νομίμω· καὶ αὐτὴν κατὰ
 τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ἐγγυμνάζεσθαι διωρισμένην τάξιν^{ρ)}
 καὶ τέλειον πέρας δέχεσθαι. εἰ δὲ δύο καὶ πλείονες εἴεν^{ρ)}
 τῆς δίκης διαγνώμονες, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναρῆθῃ^{ρ)}
 διαφωνία, καὶ οὕτω κελεύομεν ἕνα ἕκαστον τούτων
 κατὰ τὰ φαινόμενα αὐτῶ^{ρ)} τὴν ἴδιαν δίδόναι ψῆφον.

μηγνύειν — γαληρότητα] Ζήτει βιβ. θ'. tit. α'.
 κεφ. 5. τὸ λέγον· Καὶ θεῖον βασιλικὸν γράμματος προενε-
 χθέντος ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους, δύναται τὸ ἕτερον μέρος ἐκκα-
 λείσθαι. καὶ μὴ σοι ἐναγισθῆναι, ἀλλ' εἰπέ, ὡς ὁ δικαστὴς
 ἀμφιβάλλον περὶ νόμον ἀναφέρει περὶ τοῦτου τοῦ βασιλεῖ.
 ἐκέλευσε δὲ θεῖον τῶν λιπυαίων προσεργεῖν αὐτῶ τὴν
 παρὰ τοῦ βασιλέως γενομένην ἀντιγραφὴν. καὶ γὰρ ἐκ νόμου
 ἐρεῖται τῷ δικαστῇ, εἰ περὶ νόμου ἀμφιβάλλει, τὸν βασιλέα
 ἐρωτῆν. ἐνταῦθα οὐ περὶ νόμου, ἀλλὰ περὶ φάκτου φησὶν,
 ὡς οὐ δεῖ τὸν βασιλέα ἐρωτῆν.

Τούτοις περὶ φάκτου· περὶ γὰρ νόμου δεῖ ἐρωτᾶσθαι
 τοὺς ἀρχοντας καὶ τὸν βασιλέα παρὰ τῶν δικαστῶν, ὡς βιβ.
 α'. tit. ε'. κεφ. τελευταίω, καὶ tit. ε'. τούτου τοῦ βιβ.
 κεφ. οθ'.

ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένην τάξιν] Ἴπτοι τὴν
 παρὰ τοῦ νόμου δεδομένην τετραμνηνον· ὅτι κατὰ τὴν δύναμιν
 καὶ εὐπορίαν τῶν καταδικαζομένων καὶ ἐπαύξεται καὶ μειοῦται.

πέρασ δέχεσθαι] Ἐὰν ἐντὸς ἑ. ἡμερῶν ἐκκαλέσθαι
 τις, ἰσὺ τῶν ἐκβίβασμον τῆς ὑποθέσεως. εἰ δὲ καὶ αἰ. ἑ.
 ἡμέραι παρελθῶσιν, ὁ μὲν ἐκβίβασμός τελειοῦται. ἔξῃστι δὲ
 τῷ ἐκκαλέσθαι μέλλοντι, δι' ὅλης διετίας τοῦτο ποιεῖν. ἐν-
 τὸς γὰρ διετίας ἄρχεται καὶ τελειοῦται ἡ ἐκκλησις.

TITULUS B.

Περὶ^{ρ)} δοκιμασίας μεδιτευόντων καὶ αἰρε-
 τῶν δικαστῶν.

L. 1. α'. ς) Τὸ αἰρετὸν δικαστήριον ζοικε κροῖω^{ρ)} δι-
 D. IV. 8. καστηρίω, καὶ ἀνήκει πρὸς τὸ περατοῦσθαι τὰς δίκας.

ζοικε κροῖω δικαστηρίω] Ὡςπερ οὐδεὶς ἐαυτῷ δι-
 κάζει, ἢ δικαιοδοτεῖ, κατὰ τὸ λβ. κεφ. τοῦ tit. γ', οὕτως
 οὐδὲ περὶ ἴδιου πράγματος γίνεται αἰρετὸς δικαστῆς, ὡς τὸ
 γδ. κεφ. τοῦ πρώτου tit. καὶ ὡςπερ οἱ ὁδοιπόροι δικασταὶ
 προκειμένων τῶν ἀγῶν εὐαγγελίων ἐδικάζον, οὕτω καὶ οἱ αἰ-
 ρετοὶ λ). καὶ ζήτει κεφ. η'. καὶ tit. 5. κεφ. δ. κατὰ τοῦτο
 οὐν ζοικε τὸ αἰρετὸν δικαστήριον κροῖω δικαστηρίω· καὶ ὅτι
 ἡ προκάταξις καὶ ἐπὶ τῷ αἰρετῷ περικόπτεται τὸν χρόνον, ὡς
 ἐπὶ τοῦ κροῖου. καὶ ὡςπερ ὁ ὁρδινάριος, οὕτω καὶ ὁ αἰρε-
 τὸς ἀναγκάζεται ἀποφῆραι τὴν ἐγγυμναζομένην ἐμπροσθεν αὐ-
 τοῦ ὑποδίου.

L. 2. β'. 7) Οἷχ ἀροῦζει δὲ ἐξ αὐτοῦ παραγραφῆ, ἀλλὰ
 D. cod. ποινῆς ἀπαίτησις.

παραγραφῆ] Σημεῖωσαι τὴν διαφορὰν τοῦ αἰρετοῦ καὶ
 τοῦ ὁρδινάριου δικαστοῦ, ἢ εὐρήσεις ἐν τῷ β'. θεματι τοῦ γ'.
 κεφ. ὡς ἐν τῷ ε'. θεματι.

L. 3. γ'. Ἐὰν αἰρετὸς δικαστὴς ἐλευθερώσῃ τινὰ τῆς
 D. cod. κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἀγωγῆς παρὰ τοῦ ἀφῆλικος αἰρε-
 θεῖς, οἷχ ἔρρωται, οὔτε ἡ ποινὴ ἀπαίτεται.

§. 1 — 3. Οὐκ ἀναγκάζει μὲν ὁ πρῶτος τινὰ αἰρετῶς δικα-

acquieverint, sententia etiam executioni secundum
 legum tenorem tradatur. Quod si quis ex sententia
 definitiva laesum se esse putaverit, legitima
 utatur appellacione, eaque secundum ordinem legi-
 bus statutum exerceatur et perfectum finem accipiat.
 Si vero duo vel plures sint litis disceptatores et in-
 ter eos dissensus oriatur, iubemus sic quoque quem-
 que eorum, prout ipsi visum fuerit, sententiam suam
 proferre.

serenitatem nostram consulta] Quaere lib. 9.
 tit. 1. cap. 6. quod haec habet: Etsi sacrum principale
 rescriptum ab una parte prolatum sit, altera tamen pro-
 vocare potest. Nec tibi contrarium videatur, sed dicas,
 iudicem de lege dubitantem hac de re ad principem re-
 ferre. Imperavit autem alterutri litigatorum, ut rescrip-
 tum ab Imperatore emissum sibi afferret: lege enim
 iudici permissum est, ut, si de iure dubitat, principem
 consulat. Hoc loco non de lege, sed de facto ait
 principem non esse consulendum.

Hoc est de facto: nam de iure magistratus et prin-
 cipem a iudicibus consuli oportet, ut lib. 1. tit. 5. cap.
 ult. et tit. 5. huius lib. cap. 79.

ordinem legibus statutum] Id est, intra
 quadrimestre spatium lege concessum: quia pro modo
 potentiae et facultatum eorum, qui condemnati sunt,
 augetur et minuitur.

finem accipiat] Si quis intra decem dies appel-
 laverit, suspendit causae executionem. Si vero et hi
 decem dies praeterlapsi sint, executio peragitur. Ei
 autem, qui provocare velit, per totum biennium id fa-
 cere licet. Intra biennium enim appellacionis causa in-
 choatur et finitur.

TITULUS II.

De sententia arbitrorum et iudicum com-
 promissariorum.

I. Compromissum iudicio ordinario simile est et
 spectat ad finiendas lites.

iudicio ordinario simile est] Quemadmodum
 nemo sibi ipsi iudicat vel ius dicit, secundum cap. 32.
 tit. 3., ita neque de sua re arbitri fit, ut cap. 51. hu-
 ius tit. Et quemadmodum ordinarii iudices propositis
 sacris evangelii iudicabant, ita et arbitri. Hac ergo in
 re compromissum iudicio ordinario simile est; et in eo,
 quod litis contestatio in compromisso, sicut in ordina-
 rio iudicio, usucapionem interpellat. Et quemadmodum
 ordinarius iudex, sic etiam arbitri causam coram se
 examinatum sententia dirimere cogitur.

II. Ex compromisso autem exceptio non competit,
 sed poenae petitio.

exceptio] Nota differentiam arbitri et iudicis or-
 dinarii, quam invenies in them. 2. capit. 13. sicut in
 them. 5.

III. Si iudex compromissarius a minore viginti
 quinque annis electus aliquem tutelae actione absol-
 verit, ratum non est, neque poena peti potest.

Praetor quidem non cogit aliquem, ut arbitrium

ρ) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. ἐφ' ἡσυχάσει. ς) Sic Fabr. Cod. Coisl. verba transponit διωρισμ. ἐγγυμναζ. τάξιν.
 r) Cod. Coisl. addit οἷ, quod deest apud Fabrot. s) Sic Fabrot. Cod. Coisl. ἀναρῆται. t) Sic Fabr. Cod. Coisl. αὐτῶν.
 u) Etiam hunc titulum sine scholiis Cod. Coisl. exhibet. Fabrotus cum scholiis recudendum curavit, quae et in hac editione
 sunt repetita. v) Hoc cap. habet Theod. Dicit esse cap. 1. h. t. w) Syn. προσφέρω. Legendum est προσφέρω. x) αἰ-
 ρετοὶ legendum, non αἰρεταί, quod habet Fabr. y) Hoc cap. 2. habet Theod. cum capite primo conianctum.

σαι, τὸν ὀρζάμενον δὲ συνωθεῖ πληροῦσαι. τί γὰρ ἔτι μετὰ πρώτην ἢ δευτέραν διάγνωσιν παραιτεῖται διὰ χίρον ἢ ὑπαρίαν ἢ ἐτέραν αἰτίαν, τῶν ἀπορορήτων τῆς ὑποθέσεως φανερωθέντων; ἀναγκάζει οὖν αὐτόν, εἰ καὶ ὑπατικός ἐστιν, εἰ μὴ ὀρζὴν ἢ ἐξουσίαν ἔχει, ὑπατος τυχὸν ἢ πραιτωρ· κατὰ τούτων γὰρ ἐξουσίαν κολαστικὴν οὐκ ἔχει.

ἐὰν αἰρετὸς δικαστῆς]. Σημείωσαι, ὅτι ἕτερον ἐστὶ κομπρομισσον, καὶ ἕτερον αἰρετὸς δικαστήριον. ἀδιάφορον δὲ ζηταῖ ἐν τῷ παρόντι συντάγματι.

τῆς κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἀγωγῆς] Ἰσοῦς ἰδικὸν τοῦτο τῇ τουτέλει.

οὐκ ἔρρωται] Τὸ οὐκ ἔρρωται, εἶπεν, ὅσον πρὸς δι' ἀποκαταστάσεως ἀναγέπεισθαι. ἢ οὕτω νοήσεις, ὡς χωρὶς κοινωτάτος δικασθεὶς κατὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα· ἐὰν ἀνηβὸς χωρὶς κοινωτάτος δικασθῆται, καὶ νικήσῃ, ἔρρωται· οὐ μὴν ἐὰν ἠττηθῇ.

δ'. Τὸν γὰρ ἴσον ἢ μεῖζονα οὐκ ἀναγκάζει· εἴτε ἐν τῷ ἄρχειν γέγονεν αἰρετὸς δικαστῆς, εἴτε πρὸ τούτου. οἱ δὲ ἥττους ἀναγκάζονται.

ε'. Καὶ ἐπεξούσιος ἀναγκάζεται ἀποφῆρασθαι.

ζ'. Καὶ περὶ πράγματος γὰρ ²⁾ τοῦ πατρὸς δύναται ὁ ἐπεξούσιος καὶ αἰρετὸς διαγνώμων γενέσθαι ³⁾, καὶ δικαστῆς. ὡσαύτως καὶ ὁ πατήρ.

ζ. β) Γίνεται αἰρετὸς δικαστῆς καὶ ἐγγενὴς καὶ ἀπελεύθερος, ἄτιμος καὶ ἐντιμος, οὐ μὴν καὶ ⁴⁾ δοῦλος. ἔθεν ἐὰν δοῦλος καὶ Πέτρος γένωνται αἰρετοὶ δικασταί, καὶ ⁴⁾ Πέτρος ψηφίσθαι, οὐκ ἔρρωται, οὔτε ἀπαιτεῖται ἢ ποινή ⁵⁾· εἰς γὰρ τοὺς δύο γέγονε τὸ αἰρετὸν δικαστήριον.

ἄτιμος] Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Καὶ μὴν ὁ ἄτιμος οὐ συνεδρεῖ, οὔτε ὡς ἔτυχε συνηγορεῖ, ὡς βιβ. γ'. τι. α. διά. α'.

η'. Εἰ μὴ ἄρα οὕτω ⁶⁾ γέγονεν, ἵνα καὶ ὁ εἰς ψηφίσθαι.

θ'. Καὶ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν ὁ δοῦλος συναινούτων τῶν μερῶν ψηφίζεται.

Οὔτε ⁷⁾ ἄνηβος οὔτε μανόμενος, ἢ κωφός, ἢ ἄλλος γίνεται αἰρετὸς δικαστῆς.

Ο ⁸⁾ ἄρχων περὶ πράγματος ὑποκειμένου αὐτῷ κεκώλυται ἐπιτρέπειν γίνεσθαι αἰρετὸν δικαστήριον εἰς ἑαυτόν. ἀλλὰ καὶ ψηφίσθαι, οὐκ ἀπαιτεῖται ἢ ποινή.

Εἰσὶ καὶ ἄλλοι μὴ ἀναγκαζόμενοι ψηφίσασθαι. ἐνθα τυχὸν φανερά ἐστιν ἢ ὑπαρία ἢ ἡ ἀσχορήτης τοῦ διαγνώμονος. εἰ δὲ ὑβρίσῃσι τὸν διαγνώμονα αἰρετὸν ¹⁾ οἱ δικαζόμενοι, οὐ πάντως παρὰ τοῦ πραιτωρός ²⁾ ἐλευθεροῦται ¹⁾ τοῦ ψηφίσασθαι, ἀλλὰ τῆς αἰτίας διαγνωσσομένης. εἰ δὲ καταφρονησαντες ³⁾ αὐτοῦ πρὸς δικαστήν,

περὶ πράγματος ὑποκειμένου αὐτῷ] Οὐ δύναται ὁ δικαστῆς ἐν τῷ δικάζει πράγματι αἰρετὸς γίνεσθαι, ἢ διαλαλεῖν καὶ κελευεῖν τοῖς μερεσιν, ὡς αἰρετὸν δικαστήν αὐτὸν αἰρεῖσθαι.

recipiat; sed eum qui receperit, rem ad finem perducere impellit. Quid enim, si post causam iam semel aut iterum examinatum sententiam dicere recuset propter gratiam vel sordes vel aliam causam, secretis causae apertis? Cogit igitur ipsum, etiamsi consularis sit: nisi forte magistratu vel potestate fungatur, Consul forte vel Praetor: contra hos enim animadvertendi potestatem non habet.

si iudex compromissarius] Nota, aliud esse compromissum, aliud arbitrium. Promiscue autem in hoc tractatu usurpatur.

tutelae actione] Fortasse hoc proprium est actioni tutelae.

ratum non est] Ratum non esse dixit, quatenus in integrum restitutione rescinditur. Vel sic intellige, minorem sine curatore iudicium suscepisse secundum legem dicentem: si minor sine curatore litigaverit et victoriam reportaverit, ratum hoc est, nec vero si victus fuerit.

IV. Nam parem aut superiorem non cogit, sive *L. 4.*
in ipso magistratu, sive antea arbiter sumtus sit: in- *D. IV. 8.*
feriores autem coguntur.

V. Etiam filiusfamilias sententiam dicere cogitur. *L. 5. D. cod.*

VI. Nam de re patris etiam filiusfamilias et arbi- *L. 6.*
ter et iudex fieri potest. Similiter et pater. *D. cod.*

VII. Ingenuus et libertinus, integrae famae vir *L. 7.*
et ignominiosus arbiter fieri potest, non etiam servus. *D. cod.*
Unde si servus et Petrus arbitri facti fuerint, quam-
vis Petrus sententiam dixerit, non valet, nec poena
petitur: in duos enim compromissum est.

ignominiosus] Enantiophanis. Atqui infamis assidere non potest, neque pro quovis postulare, ut lib. 3. tit. 1. const. 1.

VIII. Nisi forte ita compromissum sit, ut unus *L. 8.*
quoque sententiam dicat. *D. cod.*

IX. Servus postquam libertatem nactus est, con- *L. 9.*
sentientibus partibus sententiam dicit. *pr. D. cod.*

Neque pupillus, neque furiosus, aut surdus, aut *§. 1.*
mutus arbiter fieri potest.

Iudex de re, cuius iudex est, prohibetur iubere, *§. 2.*
in se compromitti. Quin etiam si sententiam dixerit,
poena peti non potest.

Sunt et alii, qui non coguntur sententiam dicere: *§. 3—5.*
ubi forte sordes vel turpitudine arbitri manifesta est.
Si vero litigatores iudicem compromissarium contumelia affecerint, non omnimodo a praetore liberatur a sententia dicenda, sed causa cognita. Si vero spreto eo ad iudicem,

de re, cuius iudex est] Non potest iudex eius rei, de qua iudicare debet, arbitrium recipere; aut interloqui et imperare, ut partes ipsum arbitrium eligant.

2) Cod. Coisl. addit γάρ, quod apud Fabr. deest. a) Sic Fabr. Cod. Coisl. verba sic transponit: ἐπεξούσιος γενέσθαι καὶ αἰρετὸς διαγνώμων. b) Habet cap. 7. Theod. Coniungit cum eo cap. 8. et utrumque dicit esse cap. 7. h. t. c) καὶ deest apud Theod. d) Sic Fabr. Cod. Coisl. καὶ. Utrumque ferri potest. e) Sic Fabr. Cod. Coisl. et Theod. verba transponunt οὔτε ἢ ποινή ἀπαιτεῖται. f) οὕτω Fabr. et Theod. Cod. Coisl. habet τοῦτο. Sed οὕτω merito praeferendum est. g) Hanc §. 1. cap. 9. habet et Theod. qui dicit esse th. 2. cap. 8. h. t. h) Sic Fabr. Sed Cod. Coisl. οὔτε ἄρχων κ. τ. λ. et postea καὶ αὐτε κεκώλυται, quod καὶ apud Fabr. deest. Utraque lectio bene se habet. Nam lectio Coislinaiana οὔτε ἄρχων περὶ πράγματος ὑποκειμένου αὐτῷ, καὶ κεκώλυται κ. τ. λ. ita explicanda est, ut priora verba usque ad αὐτῷ cum praecedentibus coniungantur, vel subintelligatur γίνεται αἰρετὸς δικαστῆς. i) Sic Fabr. Cod. Coisl. τὸν αἰρετὸν διαγνώμ. k) Verba παρὰ τοῦ πραιτωρός, quae habet Fabr. desunt in Cod. Coisl. l) Cod. Coisl. ἐλευθεροῦται. Quod unice quadrat. Fabr. ἐλευθεροῦνται, quod cum ad οἱ δικαζόμενοι referendum esset, ineptum praebet sensum, quum non partes, sed arbiter necessitate dicendae sententiae liberandus sit. m) Sic recte Cod. Coisl. Fabr. καταφρονησαντες;

ἢ ἀλογότης]. Τουτέστιν, ἐὰν ἐλεγχθῆ διὰ ὑπαρίων, διὰ χρημάτων, ἢ δι' ἑτέρου αἰσχροῦ πράγματος διαφθαρείς.

τῆς αἰτίας διαγινωσκόμενης]. Μή σοι ἐναντιωθῆ τὸ γ' κερ. τουτου τοῦ τίλου. ἔνθα οὖν τὸ ὑβρίσασθαι εὐ-
ρίσκεται, σκοπητέον, εἰ τραχέει ἐστιν ἢ ὑβρίσι, ἢ οὐ. ἔνθα δέ, αἰτιώμενοι, τότε τραχέειαν ὑβρίν τόησον.

Τοῦ Ἀνωνύμου. Τυχὸν γὰρ τραχέως ὑβρίσαν αὐτόν, ἢ αἰσχροῦ, ἢ μέγα ἢν τὸ πρόσωπον τὸ περιφρονηθέν. καὶ σημειώσαι τὸ παρὸν διὰ τὸ ἀδυσίτως κείμενον διγ. ε. καὶ τὸ λ'.

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐσθ' ὅτε οὐκ ἀναγκάζεται ὁ αἰρετός δικαστὴς ψηφισοῦσθαι, τυχὸν ἐὰν ὑβρίσθῃ παρὰ τοῦ δικαζομένου, ἢ ἐξθραν κεφαλικὴν ἔσχη. ἀναγνώθι βιβ. β. τι. ιβ'. διγ. κ. καὶ βιβ. ε. τι. β. διγ. ιη'. βιβ. γ'. τι. ε'.

L. 10.
D. IV. 8.

ι'. Ἡ ἄλλον διαγνώμονα

L. 11.
pr. D. eod. ὑποστρέψωσι¹⁾), οὐκ ἀναγκάζεται ψηφισοῦσθαι.

§. 1. Δίγμα ποινῆς ἐπὶ αἰρετοῦ δικαστηρίου²⁾ οὐκ ἀναγκάζεται τις ψηφισοῦσθαι.

§. 2. Ἀνατόν δέ, τὸν μὲν ἕνα χρήματα προσομολογεῖν ἐν ποινῇ, τὸν δὲ ἕτερον πράγμα³⁾ ἀντὶ χρημάτων· καὶ παρατίθεσθαι τὸ πρᾶγμα ἢ τὰ χρήματα τῷ αἰρετῷ δικαστῇ, ἵνα παρῶσχη τῷ νικῶντι.

§. 3 — 5. Εἰ δὲ καὶ ἀλλήλοις χρεωστοῦσι, δύνανται φιλοῦς συμφωνεῖν, ἵνα ὁ μὴ ἐμμένων μὴ ἀπαιτήσῃ. εἰ δὲ ὁ εἰς μόνος ὁμολογήσῃ⁴⁾, ἢ ὑπὸ αἰρεσιν ὁμολογήσουσιν, οὐκ ἀναγκάζεται ψηφισοῦσθαι⁵⁾ πρὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἰρέσεως.

φιλοῦς συμφωνεῖν] Τουτέστι δίχα δόσεως καὶ ἐπερω-
τήσεως, ἐπὶ φιλοῦ συμφωνῶ.

μὴ ἀπαιτήσῃ] Τυχὸν τὸ ἰδικῶς ἐποφειλούμενον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἑτέρου.

ἢ ὑπὸ αἰρεσιν] Ὅταν ὑπὸ αἰρεσιν εἴη τὸ σύμφωνον· ὑπαπλωθῆσθαι γὰρ ὁ κινός ἐπὶ τῇ ἐκβάσει τῆς αἰρέσεως τῷ αἰρετῷ δικαστηρίῳ ἵνα, ὅταν γένηται, δικάσῃ καὶ οὗτος. εἰ δὲ καὶ ἐπρωτηθῶσιν⁶⁾ ποινῆν οἱ λιγυάτωρες, ἕτερος δὲ αὐτῶν ἀκεπιπλαίονα τῷ ἑτέρῳ πεποιήκων ἐπὶ τῇ του κομπρο-
μίσσου ποινῇ, οὐδὲ οὕτως ὁ ἀρβιτρος ἀναγκάζεται ἀποφρα-
σοῦσθαι.

L. 12.
D. eod. ιβ'. Παυλ. Ὁφφίριον δὲ ἔστι τοῦ πραίτωρος, ἵνα εἰ δύνανται τὸ αἰρετὸν δικαστήριον ἐπεκαθῆναι, ἐπεκα-
ταθῆ⁷⁾ ἐπὶ τούτου⁸⁾ θέματος.

L. 13.
D. eod. ιγ'.⁹⁾ Οὐλπ. Εἰ δὲ καὶ ὁ εἰς ποιήσῃ τῷ ἑτέρῳ¹⁰⁾ ἀμεριμνίαν τῆς ποινῆς, οὐκ ἀναγκάζεται¹¹⁾ ψηφί-
σοῦσθαι.

§. 1. Ἀνατόν καὶ χωρὶς ἀντεναγωγῆς ἐπὶ μόνῃ ἐναγωγῇ αἰρετὸν δικαστήριον ποιεῖν.

Ἐὰν ὁ ἐνάγων μόνος¹²⁾ ἐπερωτήσῃ ποινῆν, τοῦ μὲν ἐναγομένου μὴ ἐμμένοντος, ἔχει τὴν ἀπαιτήσιν. εἰ δὲ αὐτὸς μὴ ἐμμένει¹³⁾ τοῖς κριθεῖσιν, ἔχει ὁ ἐναγόμε-
νος τὴν τοῦ συμφώνου παραγραφῆν. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ἢ παραγραφῆ ἕως τὸ ἀναγκασθῆναι τὸν αἰρετὸν δικα-
στήν ψηφισοῦσθαι.

§. 2. Αἰρετός¹⁴⁾ δικαστὴς ἐστὶν ὁ δικαστοῦ τῶν ἀνα-
δεξάμενος, καὶ ἐπαγγελιάμενος ψήφῳ τεμεῖν¹⁵⁾ τὸ φρι-

turpitudine] Hoc est, si per sordēs pecunia acce-
pta aut alia re turpi corruptus arguatur.

causa cognita] Nec tibi adversum videatur
cap. 3. huius tituli. Quam igitur inveneris, iniuriam
fecerint, perpendendum est, num atrox iniuria sit, nec-
ne: quum vero, infamaverint, tunc atrocem iniuriam
intellige.

Anonymi. Fortasse enim atroci vel turpi iniuria
eum affecerunt, aut persona contumelia affecta valde
nobilis erat. Et nota, quod hoc loco dicitur, propter
id, quod indistincte habetur dig. 15. et 30.

Enantiophanis. Interdum arbiter sententiam
dicere non cogitur, ut puta, si a litigatore iniuria affe-
ctus sit, aut inimicitiae capitales intercesserint. Lege
lib. 2. tit. 12. dig. 20. et lib. 5. tit. 2. dig. 18. libr. 50.
tit 5.

X. Vel alium arbitrum

XI. Ierint, licet statim ad eum redierint, sen-
tentiam dicere non cogitur.

Si poena compromisso comprehensa non sit, non
cogitur quis sententiam dicere.

Potest autem alter poenam in nummis promittere,
alter autem rem loco pecuniae. Potest et deponi res
vel pecunia apud arbitrum, ut ei, qui vicerit, prae-
stet.

Si vero sibi invicem debeant, possunt nudo pa-
cto pacisci ne petat debitum is, qui sententiae non
steterit. Quodsi unus tantum promiserit, aut ambo
sub conditione promiserint, arbiter non prius cogitur
sententiam dicere, quam conditio extiterit.

nudo pacto pacisci] Hoc est, sine datione et
stipulatione, nudo pacto.

ne petat] Fortasse, quod ei specialiter debebatur
ab altero.

aut sub conditione] Quando conditio com-
promisso adicitur: producitur enim dies compromissi,
donec conditio existat, ut postquam extiterit, senten-
tiam hic dicat. Sed et si litigatores poenam invicem
stipulati sint, alter autem alteri poenam compromisso
adiectam acceptam tulerit, neque hoc casu arbiter sen-
tentiam dicere cogitur.

XII. Paul. Officium autem praetoris est, ut si
dies compromissi proferri possit, hoc casu proferat-
ur.

XIII. Ulp. Sed et si unus alteri poenam com-
promissi acceptam tulerit, non cogitur sententiam dicere.

Potest et absque diversae partis actione de unius
tantum actione compromissum fieri.

Si petitor solus poenam stipulatus fuerit, si reus
arbitrio non paruerit, poenae petitionem habet. Si
vero ipse arbitrio non pareat, reus pacti exceptionem
habet. Sed exceptio non sufficit, ut arbiter senten-
tiam dicere cogatur.

Iudex compromissarius est, qui iudicis partes
suscepit, et sententia sua controversiam se decisurum

n) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἀπείθωσι. o) κἄν Fabr. καὶ Cod. Coisl. p) Sic Fabr. Cod. Coisl. ὑποστρέφουσιν. q) Verba
ἐπὶ αἰρετοῦ δικαστηρίου habet Fabr. desunt in Cod. Coisl. r) Sic Fabr. Cod. Coisl. τὸν ἕτερον δὲ πράγματα. s) Sic Fabr.
Cod. Coisl. ὁμολογήσει. t) Sic Fabr. Cod. Coisl. ψηφίσσεται. u) Sic emendavi pro ἐπερωτηθῶσιν, quod Fabr. habet. v)
Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐπεκαθῆναι, ἐπεκαθῆ. w) Cod. Coisl. addit τοῦ, quod deest ap. Fabr. x) Hoc cap. 13 pr. §. 1.
usque ad δικαστήριον ποιεῖν et §. 2. totam habet Theod. qui dicit esse cap. 13. h. t. y) τῷ ἑτέρῳ apud Theod. deest. z)
Theod. οὐ καταναγκάζεται. a) μόνος Cod. Coisl. Deest ap. Fabr. b) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐμμεῖν. c) Theod. hanc §. 2.
dicit esse th. 4. cap. 13. h. t. d) Syn. τέμνειν.